

І. О. Сасіна, Т. М. Гребенюк, І. С. Маркусь, О. П. Круглик

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ
ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Київ
УДУ імені Михайла Драгоманова
2024

УДК 378.091.26:001.891]:376(072)
М 54

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

Рецензенти:

Тищенко Владислав Володимирович – старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри логопедії та логопсихології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Лукаsevич Іван Іванович – кандидат медичних наук, доцент кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Сасіна І. О., Гребенюк Т. М., Маркусь І. С., Круглик О. П.

М 54 Методичні рекомендації до написання курсових та кваліфікаційних робіт зі спеціальності 016 Спеціальна освіта / І. О. Сасіна, Т. М. Гребенюк, І. С. Маркусь, О. П. Круглик. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 76 с.-електронне видання

У методичних рекомендаціях розкриваються особливості науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти. У посібнику вміщені методичні поради до структури, етапів підготовки, написання та оформлення курсових та кваліфікаційних робіт зі спеціальності 016 Спеціальна освіта для здобувачів освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів.

Методичні рекомендації розроблені на основі чинного законодавства України, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, державних стандартів у галузі оформлення документів, нормативних документів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	5
ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	7
Вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності	7
Ознайомлення з джерельною базою наукової та методичної літератури, оформлення бібліографії...	10
Визначення мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження	11
Складання індивідуального плану роботи.....	17
Основний етап роботи над дослідженням	18
Формулювання висновків	19
Подання першого варіанта роботи науковому керівникові	20
Доопрацювання роботи і подання остаточного варіанта на перевірку	21
СТРУКТУРА КУРСОВОЇ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	22
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	29
Загальні правила оформлення	30
Вимоги до нумерації	34
Вимоги до оформлення графічних матеріалів.....	35
Вимоги до оформлення таблиць.....	36
Вимоги до оформлення посилань.....	38
Вимоги до оформлення цитування.....	39
Вимоги до оформлення списку використаних джерел	42
Вимоги до оформлення додатків.....	44

ПЕРЕВІРКА НА ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	45
Перевірка робіт на дотримання академічної доброчесності.....	45
Підготовка до захисту	47
Захист курсової роботи	48
Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.....	49
ДОДАТКИ	50

Передмова

Здобуття вищої освіти передбачає успішне виконання освітньої програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти.

У методичних рекомендаціях розкриваються особливості науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти. У посібнику вміщені методичні поради до структури, етапів підготовки, написання та оформлення курсових та кваліфікаційних робіт зі спеціальності 016 Спеціальна освіта для здобувачів освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів.

Методичні рекомендації розроблені на основі чинного законодавства України, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, державних стандартів у галузі оформлення документів, нормативних документів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

У підготовці здобувачів на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти важливе значення відіграє написання науково-дослідницьких робіт – курсових та кваліфікаційних.

Курсова робота – це самостійна робота здобувача освіти науково-дослідницького характеру, яку виконують з одного навчального курсу або комплексу навчальних дисциплін.

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова¹, метою курсової роботи є:

- вироблення в здобувачів освіти навичок самостійної роботи з науковими джерелами та опанування ними методики досліджень;
- поглиблення, узагальнення та закріплення здобувачем освіти знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни/комплексу навчальних дисциплін;

¹ <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protseesu-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>

– набуття компетентностей щодо визначення й аналізу наукової та практичної проблематики з певної галузі знань, узагальнення опрацьованого матеріалу, обґрунтування своїх висновків;

– уміння розробляти й формулювати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення процесів, досліджуваних у роботі;

– розв’язання практичних завдань, які можуть бути застосовані в практичній діяльності та ін.

Виконання курсової роботи передбачено освітньо-професійною програмою та є обов’язковим видом індивідуальних завдань здобувача освіти.

Відповідно до вимог освітньо-професійних програм здобувачів на першому (бакалаврському рівні) вищої освіти підсумкова атестація може містити захист кваліфікаційної роботи.

Відповідно до вимог освітньо-професійних програм здобувачів на другому (магістерському рівні) вищої освіти підсумкова атестація обов’язково містить захист випускної кваліфікаційної роботи.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 541 від 19.07.2019 р. «Положення про Національний репозитарій академічних текстів»¹, кваліфікаційна робота визначається як самостійне наукове дослідження здобувача освіти, яку виконують з метою публічного захисту для здобуття освітнього ступеня вищої освіти бакалавра чи магістра.

Метою виконання кваліфікаційної роботи є визначення рівня підготовленості здобувача освіти до провадження інноваційної діяльності, створення та реалізації наукових розробок та/або освітніх проєктів, спрямованих на підвищення якості організації освітнього процесу на основі застосування системи теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у процесі всього періоду навчання.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2017-%D0%BF#Text>

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Виконання курсових/кваліфікаційних робіт потребує планування за таким алгоритмом.

1. Вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності.
2. Ознайомлення з джерельною базою наукової та методичної літератури, оформлення бібліографії.
3. Визначення мети та завдань, об'єкта й предмета дослідження.
4. Складання індивідуального плану роботи.
5. Основний етап роботи над дослідженням.
6. Формулювання висновків.
7. Подання першого варіанта роботи науковому керівникові.
8. Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника та подання остаточного варіанта роботи на перевірку.

Вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності

Напередодні виконання курсової/кваліфікаційної роботи здобувач освіти обирає тему дослідження з переліку тем, які затвердила кафедра. Треба вказати, що здобувач освіти може обрати для дослідження тему, сформульовану самостійно, але погоджену з науковим керівником. У назві курсової та кваліфікаційної роботи не допускається використання скорочень та абревіатур.

Тема має відповідати науковим інтересам здобувачів вищої освіти, бути актуальною для практики спеціальної та інклюзивної освіти. Тема курсової роботи має відповідати освітньому компоненту, з якого вона передбачена в навчальному плані, а тема кваліфікаційної роботи – освітнім компонентам спеціалізації. Формулювання теми визначено також типом дослідження:

– теоретичне (наприклад, з історії науки) – *«Розвиток тифлопедагогіки в Німеччині наприкінці XIX ст.»*;

– прикладне (наприклад, вивчення теоретичних питань, що мають практичну спрямованість) – *«Формування стійкості уваги дітей середнього дошкільного віку з порушеннями зору на заняттях з ознайомлення з навколишнім»*; створення методичних розробок щодо викладання певних розділів програм в освітньо-виховних закладах для дітей з порушеннями зору – *«Методика здійснення індивідуального підходу при вивченні арифметичних дій в межах першого десятка в школах для дітей з порушеннями зору»*).

Тему курсової/кваліфікаційної роботи затверджують на засіданні кафедри. Витяг з протоколу засідання кафедри про затвердження тем кваліфікаційних робіт передають для затвердження Вченою радою факультету.

Обґрунтувати актуальність – це проаналізувати, пояснити, чому обрана проблема на сьогодні потребує дослідження.

Під час обґрунтування актуальності теми дослідження треба:

– зазначити державні нормативно-правові документи та факти з практики, які дозволяють встановити, що тема є важливою для сучасної теорії, практики спеціальної та інклюзивної освіти;

– указати, ким і які аспекти проблеми вже є дослідженими в загальній педагогіці та психології, до яких висновків дійшли дослідники, а також які питання потребують додаткового вивчення.

Практичні поради

Обґрунтовуючи актуальність дослідження треба дати відповіді на такі питання.

- Що визначило вибір теми?
- Чим тема дослідження є цікавою для Вас?
- Яка основна ідея дослідження?
- Що зробили дослідники до Вас, і що необхідно зробити Вам?
- Чим результати дослідження, які Ви передбачаєте отримати, можуть цікавити практику?

З р а з о к ф о р м у л ю в а н ь

Тема дослідження: Соціально-психологічна адаптація учнів молодшого шкільного віку зі зниженим зором до навчання в закладах загальної середньої освіти (здобувач освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти Беспалько М. Я., науковий керівник – Сасіна Ірина Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент).

Актуальність теми зумовлена концептуальними засадами та державними підходами до реформування освіти в Україні, спрямованими на впровадження в практику нових підходів до освіти дітей, зокрема з порушеннями психофізичного розвитку, про що зазначено в Концепції «Нова українська школа», «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2030 року» та інших нормативних актах Міністерства освіти і науки України. У цих документах наголошено на необхідності переорієнтування змісту й організації національної освіти на особистість дитини, на формуванні в дітей та молоді життєво важливих компетентностей для активної їх соціалізації. Таким чином, на концептуальному рівні держава визначила суспільно важливе завдання для освітньої галузі – забезпечити розбудову такого освітнього простору, у якому особистість з раннього дитинства усвідомлювала б свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набувала досвіду взаємодії із соціумом.

Проблеми соціалізації учнів з особливими освітніми потребами в закладах освіти з інклюзивним навчанням висвітлено в працях багатьох вітчизняних педагогів-науковців: В. Бондаря, О. Гноєвської, А. Колупаєвої, І. Луценко, В. Синьова, Є. Синьової, Т. Скрипник, Н. Софій, С. Федоренко, А. Шевцова та інших.

Проблему адаптації та дезадаптації, їх соціально-психологічні чинники досліджували такі вчені нашої країни, як: Л. Вавіна, К. Глушенко, Т. Гребенюк, І. Гудим, В. Кобильченко, І. Сасіна, Є. Синьова, Т. Семенишена, С. Федоренко. Однією з важливих соціально-психологічних компетентностей, що сприяє кращій адаптації дітей з порушеннями зору в суспільство, науковці виокремлюють саме комунікативну компетентність, яку визначають як обмін інформацією між людьми, як смисловий аспект соціальної взаємодії, як складову частину спілкування.

Попри здійснені дослідження, питання соціально-психологічної адаптації молодших школярів зі зниженим зором до навчання в закладах загальної середньої освіти предметом спеціальних досліджень не було. Вибір ефективних засобів діагностики, аналізу отриманих даних і визначення напрямів супроводу процесу соціально-педагогічної адаптації учнів зі

зниженим зором молодшого шкільного віку в заклади загальної середньої освіти – ключові питання зазначеної проблеми.

Актуальність проблеми та її недостатнє висвітлення в спеціальній педагогіці та психології, неповне використання потенціалу освітнього процесу закладів загальної середньої освіти зумовили вибір теми дослідження.

Ознайомлення з джерельною базою наукової та методичної літератури, оформлення бібліографії

Опрацювання джерельної бази є одним з найважливіших етапів самостійного наукового дослідження здобувача освіти. Цей етап передбачає: критичне ознайомлення з нормативними документами, наявними науковими дослідженнями, методичними розробками з обраної теми з метою дальшого аналізу інформації, а також формування власної наукової позиції.

Опрацювання джерельної бази є безперервним процесом, який починається з моменту вибору теми дослідження і триває до завершення наукової роботи. На початку дослідження здобувачеві освіти необхідно ознайомитися з основними джерелами обраної теми, щоб сформуванати загальне уявлення про проблему; визначити мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження.

Протягом наступних етапів виконання роботи здобувач має уважно читати та аналізувати нові джерела, щоб доповнювати викладений матеріал, переглядати свої висновки та уточнювати власний погляд на проблему дослідження.

Опрацювання джерельної бази передбачає виконання таких завдань:

- аналіз нормативних документів щодо теми роботи;
- вивчення теоретичних основ обраної теми, що передбачає ознайомлення з основними поняттями, теоріями та концепціями, пов'язаними з обраною темою;
- аналіз наукових досліджень у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі з метою визначення напрямків дальших досліджень;

– формування власної наукової позиції.

Опрацювання наукової літератури є складним і трудомістким завданням, але воно є необхідним для успішного завершення наукового дослідження.

Наприкінці процесу дослідження список джерельної бази (бібліографію) редагують та оформляють відповідно до чинних вимог і подають у кінці роботи як «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ».

Практичні поради

Відразу складайте список джерел, які будете використовувати для дослідження. Це допоможе не втрачати час на пошуки інформації.

Ознайомтеся з усіма джерелами, які внесли до списку. Варто не обмежуватися лише першими сторінками, а уважно прочитати весь текст.

Занотуйте важливу інформацію під час читання.

Порівнюйте результати різних досліджень. Це допоможе сформуванню власну наукову позицію.

Не бійтеся ставити запитання. Якщо Ви не розумієте певні положення, зверніться за консультацією до викладача з навчальної дисципліни або наукового керівника.

Визначення мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження

На основі обґрунтування актуальності теми та ознайомлення з джерельною базою наукової та методичної літератури формується суперечність, яку в науці розглядають як неузгодженість, невідповідність між протилежностями одного об'єкта. Потрібно врахувати, що протилежні сторони суперечності обов'язково мають відноситися до практики (одного з її аспектів) або до теорії (одного з її аспектів).

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

На сучасному етапі вивчення питання склалися нерозв'язані суперечності між... і ... Соціально-практична значущість і теоретична нерозв'язаність зазначеного питання визначили вибір теми нашого дослідження...

Попри наявні теоретичні роботи в дослідженні проблем... недостатньо практичних напрацювань, спрямованих на...

На основі виявленої суперечності формулюють **проблему** – це питання або цілий комплекс питань, що об'єктивно виникають у ході дослідження і розв'язання яких представляє істотний практичний і теоретичний інтерес. Таким чином, проблема дослідження логічно випливає зі встановленої суперечності.

Проблему можна формулювати у формі питань і тверджень.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Які умови для формування...?

За яких психолого-педагогічних умов ефективним є ...?

Проблемою дослідження є теоретичне обґрунтування і розробка комплексу вправ...

На основі проблеми дослідження встановлюють **мету дослідження**.

Мета – це те, що дослідник прагне досягнути наприкінці роботи.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Виявити нові наукові факти чи закономірності...

Визначити (обґрунтувати) умови та шляхи оптимізації процесу навчання й виховання дітей або певної психологічної (психолого-педагогічної) ситуації...

Здійснити науковий аналіз організаційно-педагогічних засад діяльності, визначити методи та прийоми корекційної роботи/навчання...

Розробити систему роботи з корекції/навчання...

Розкрити механізми функціонування....

Систематизувати (типологізувати, категоризувати)...

Дібрати оптимальний зміст корекції/навчання/виховання...

Наприклад:

Теоретично обґрунтувати, визначити й дослідити комплекс психолого-педагогічних умов, що сприяють ефективній соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями зору в позаурочний час.

Визначити зміст корекційної роботи і сформувати комплекс корекційних занять з розвитку афективної сфери особистості молодших школярів зі зниженим зором засобами естетичного виховання.

Теоретично обґрунтувати методiku роботи з розвитку пізнавальної активності дошкільників зі зниженим зором.

Розроблення, обґрунтування методики здійснення корекційної роботи з незрячими першокласниками на уроках трудового навчання.

Здійснити науковий аналіз організаційно-педагогічних засад діяльності Вигодської спеціальної школи.

Завдання дослідження – це заплановані послідовні (поетапні) доцільні дії (кроки), спрямовані на досягнення поставленої дослідницької мети. Завдання, з одного боку, розкривають і конкретизують мету дослідження, а з іншого – указують шлях і конкретні кроки її реалізації.

У процесі роботи над дослідженням можна виокремити теоретичні, експериментально-дослідницькі та практичні завдання.

Теоретичні завдання:

- *описати (з'ясувати) теоретичні основи...;*
- *провести науковий аналіз стану теорії і практики...;*
- *проаналізувати (вивчити) психолого-педагогічну, спеціальну, методичну та ін. літературу з ...;*

Експериментально-дослідницькі завдання:

- *виявити і схарактеризувати істотні ознаки ... (психолого-педагогічні умови);*
- *визначити рівень розвитку...;*
- *визначити рівень сформованості ...;*

Практичні завдання:

- *показати шляхи і способи практичного застосування...;*
- *розробити і здійснити апробацію комплексу заходів...;*
- *експериментально перевірити ефективність запропонованої...;*
- *окреслити можливі шляхи... .*

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Тема: Використання наочності на уроках української мови у спеціальній школі для дітей з порушеннями зору

Мета дослідження – розкрити особливості створення й використання засобів наочності, призначених для навчання незрячих учнів, а також комплексно описати досвід унаочнення уроків української мови вчителями Київської спеціальної школи № 5 м. Києва.

Завдання дослідження

1. Розкрити теоретичні засади й загальнометодичні аспекти унаочнення уроків української мови.
2. Схарактеризувати основні особливості сприймання й пізнавальної діяльності незрячих учнів, що безпосередньо впливають на вибір, оформлення й способи застосування дидактичної наочності.
3. Описати систему наочних посібників, які застосовують тифлопедагоги та вчителі-словесники спеціальної школи під час вивчення різних розділів науки про мову (орфографія, граматики, морфологія, синтаксис).
4. Визначити спільне й відмінне в унаочненні уроків української мови в загальноосвітній масовій та спеціальній школі з метою окреслення можливих шляхів адаптації засобів наочності.

Тема: Розвиток афективної сфери молодших школярів зі зниженим зором засобами естетичного виховання

Мета дослідження – вивчення складників становлення моральних якостей у молодших школярів зі зниженим зором та розроблення методичних рекомендацій з педагогічного керівництва розвитком моральних якостей.

Завдання дослідження

1. Провести теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження.
2. Визначити критерії та вивчити стан сформованості афективної сфери особистості молодших школярів зі зниженим зором.
3. Визначити зміст корекційної роботи з формування та розвитку афективної сфери особистості молодших школярів зі зниженим зором.
4. Сформуванати комплекс корекційних занять з розвитку афективної сфери особистості молодших школярів зі зниженим зором засобами естетичного виховання.

**Тема: Розвиток пізнавальних інтересів учнів
з порушеннями зору на уроках біології**

Мета дослідження – обґрунтування та перевірка ефективності методики роботи з розвитку пізнавального інтересу в учнів з порушеннями зору на уроках біології.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження.
2. Визначити актуальний рівень розвитку пізнавальних інтересів в учнів з порушеннями зору на уроках біології.
3. Розробити та впровадити методику роботи з розвитку пізнавального інтересу в учнів з порушеннями зору на уроках біології.
4. Перевірити ефективність запропонованої методики.

**Тема: Розвиток словникового запасу старших дошкільників
зі зниженим зором в процесі ознайомлення з природою**

Мета дослідження – вивчити рівень розвитку словникового запасу в старших дошкільників зі зниженим зором та розробити методичні рекомендації для його розвитку.

Завдання дослідження

1. Провести науковий аналіз стану теорії і практики з розвитку словникового запасу дітей дошкільного віку зі збереженим та порушеним зором.
2. Розробити методику та вивчити рівень розвитку словника в старших дошкільників зі зниженим зором.
3. Теоретично обґрунтувати та розробити методичні рекомендації з розвитку словника старших дошкільників зі зниженим зором в процесі ознайомлення з природою.

**Тема: Історія становлення та розвитку освіти незрячих
на Заході України (на прикладі Львівської спеціальної
загальноосвітньої школи-інтернату № 100)**

Мета дослідження – здійснити цілісний науковий аналіз організаційно-педагогічних засад діяльності Львівської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 100; визначити й обґрунтувати етапи її становлення та провідні тенденції розвитку освітньої діяльності закладу.

Завдання дослідження:

1. Визначити передумови виникнення практики навчання незрячих.
2. Установити історичні та соціокультурні передумови виникнення практики навчання незрячих в Україні.

3. З'ясувати внесок педагогів Львівської школи для незрячих у розвиток вітчизняної та світової тифлопедагогіки.

4. Визначити етапи діяльності Львівської школи для незрячих.

Об'єкт дослідження – це фрагмент реального світу, що вивчається та спричинює проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це конкретний аспект об'єкта, який досліджують.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Тобто об'єкт містить предмет, а предмет виокремлюється з об'єкта – саме на нього спрямовано основну увагу дослідника.

**Тема: Корекційна спрямованість формування
образотворчої компетентності в молодших учнів зі зниженим зором
засобом народної іграшки**

Об'єкт дослідження – корекційно-виховний процес у спеціальних школах для дітей зі зниженим зором.

Предмет дослідження – методика формування образотворчої компетентності в учнів початкових класів шкіл для дітей зі зниженим зором з використанням народної іграшки як засобу корекційно-виховного процесу.

**Тема: Історія становлення та розвитку освіти незрячих
на Заході України (на прикладі Львівської спеціальної
загальноосвітньої школи-інтернату № 100)**

Об'єкт дослідження: освіта незрячих дітей.

Предмет дослідження: передумови виникнення та становлення освіти незрячих в Україні.

**Тема: Особливості розвитку образного мовлення
у молодших школярів зі зниженим зором**

Об'єкт дослідження – процес розвитку мовленнєвої діяльності в дітей з порушеннями зору.

Предмет дослідження – особливості розвитку образного мовлення в молодших школярів зі зниженим зором.

**Тема: Корекція фонематичних уявлень про звуковий склад слова
в старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвитком
мовлення**

Мета дослідження: на основі вивчення стану, особливостей та психологічних механізмів порушення фонематичних уявлень у старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення розробити методичні рекомендації з корекції фонематичних уявлень у названої категорії дітей.

Завдання дослідження:

– на основі аналізу, порівняння та узагальнення даних науково-теоретичних та методичних джерел з проблеми дослідження визначити: концептуальні засади вивчення проблеми корекції фонематичних уявлень у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення; понятійний апарат та метамову дослідження.

– розробити та апробувати методика констатувального експерименту, спрямованого на вивчення стану та особливостей сформованості фонематичних уявлень у старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення; здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих емпіричних даних, зокрема з використанням методів математичної статистики.

– на основі даних, отриманих у ході констатувального експерименту, розробити методичні рекомендації з корекції фонематичних уявлень у старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення з урахуванням специфіки порушень психологічних механізмів формування фонетико-фонематичного компонента їхнього мовлення.

Об'єкт дослідження: мовленнєва діяльність дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.

Предмет дослідження: зміст та методика корекції фонематичних уявлень у старших дошкільників з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.

Складання індивідуального плану роботи

Планування наукової роботи передбачає:

- визначення етапів дослідження й термінів їх виконання;
- складання плану основної частини роботи.

Виконання кваліфікаційної роботи відбувається згідно з календарним планом (Додаток А), затвердженим науковим керівником та на засіданні кафедри.

Дотримання календарного плану дасть змогу здобувачеві організувати власну діяльність та розрахувати час виконання дослідження, що гарантує своєчасне завершення роботи.

Складання плану тексту основної частини (робочий план), формулювання основних розділів, підрозділів відбувається після аналітичного огляду джерельної бази. Робочий план уточнюють і

деталізують у процесі роботи над дослідженням. В остаточному варіанті план основної частини оформлюють як «ЗМІСТ».

Практичні поради

У процесі виконання роботи врахуйте, що написання остаточного варіанта й літературна редакція засягають 1/3 часу.

Основний етап роботи над дослідженням

Основний етап роботи над дослідженням передбачає визначення структури та змісту роботи, який розкривають в окремих розділах та підрозділах (як правило, два-три для кожного розділу). У кожному розділі курсової/кваліфікаційної роботи розглядають самостійне питання, а в підрозділі – окремі частини означеного питання. Структура та логіка викладу проаналізованого матеріалу має відповідати завданням дослідження.

Практичні поради

Для повного розкриття теми курсової/кваліфікаційної роботи потрібно:

- чітко сформулювати тему, щоб розкрити її без пропуску логічних ланок;
- визначити основну думку, яку хочете донести;
- написати тези для кожного підрозділу, підтверджуючи їх фактами, думками авторів та аналізом практичного досвіду.

Для курсової роботи доречно виокремити два розділи: теоретичний та експериментальний (або практичний).

Кваліфікаційна робота може складатися як з двох, так і трьох розділів (залежно від завдань дослідження). Визначення кількості розділів та логіку їх опису визначає здобувач освіти спільно з науковим керівником.

У першому теоретичному розділі представляють глибокий аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, а також розкривають стан проблеми в сучасній практиці.

У другому розділі, який має експериментальний або практичний характер, варто описати методику дослідження та його результати.

Під час опису експерименту розкривають його мету й завдання, методику дослідження, показники та критерії оцінювання результатів. Крім того, у другому розділі може бути представлено кількісний та якісний опис одержаних результатів (з прикладами). Експериментальна частина другого розділу також може містити опис аналізу узагальненого досвіду роботи фахівців та/або закладів освіти.

Практична частина може містити: обґрунтування умов та шляхів оптимізації освітньо-корекційного та реабілітаційного процесів; визначення змісту корекційної, виховної, навчальної, діагностичної, просвітницької роботи фахівців реабілітаційних та освітніх закладів; систематизацію педагогічного досвіду; класифікацію практичних розробок і технологій навчання, виховання й реабілітації; опис методики навчання та/або корекційної роботи; власні методичні розробки тощо.

Третій розділ подають залежно від завдань дослідження. Він може містити як матеріали практичної частини дослідження, так і результати формульовального етапу дослідження (за його наявності).

Формулювання висновків

Бажано подавати висновки наприкінці кожного розділу як узагальнення та підсумовування результатів розділу. Висновки до розділів формулюють зі стислим викладенням наведених у розділі наукових та практичних результатів дослідження, обґрунтовуючи їх кількісними та якісними показниками. Висновки до роботи мають відображати результати досягнення мети та завдань досліджуваної проблеми. Вони не повторюють положення, викладені у вступі та висновках до розділів. Висновки до роботи – це положення, які виносять на захист курсової/кваліфікаційної роботи, тому їх формулювання має бути чітким, науковим та аргументованим. Загальний обсяг висновків до 2 сторінок друкованого тексту.

Практичні поради

Висновки мають давати відповіді на такі запитання:

- З якою метою проведено дослідження?
- Чи реалізовано завдання в процесі виконання роботи?
- Яким чином можна пояснити отримані результати?
- Які можливі перспективи дальших досліджень з цієї теми?

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

На основі теоретико-методичного аналізу літературних джерел встановлено, що навчання дітей з порушеннями зору, є актуальною проблемою для спеціальної педагогіки та психології...

Обґрунтовано теоретико-методологічні засади теорії і практики трудового навчання дітей з порушеннями зору в спеціальних закладах загальної середньої освіти...

Окреслено принципи та педагогічні умови трудового навчання учнів з порушеннями зору...

Експериментально досліджено стан сформованості трудової компетентності учнів молодшого шкільного віку з порушеннями зору...

Подано методичні рекомендації щодо реалізації змісту трудового навчання та проведення корекційно-розвивальної роботи з учнями молодшого шкільного віку з порушеннями зору...

Подання першого варіанта роботи науковому керівникові

Перший варіант курсової/кваліфікаційної роботи подають науковому керівникові для ознайомлення, надання рекомендацій та зауважень. Робота має відповідати вимогам щодо структури, оформлення, бути орфографічно та стилістично правильною.

Текст першого варіанта роботи доцільно подавати науковому керівникові за місяць до кінцевого терміну, для того, щоб у нього було достатньо часу для ознайомлення з текстом. Кінцевий термін для кваліфікаційної роботи визначають у календарному плані, а для курсової роботи його встановлює науковий керівник.

Науковий керівник під час ознайомлення з першим варіантом роботи має звернути увагу на такі аспекти.

- Чи достатня теоретична база дослідження?

-
- Чи відповідають методи дослідження поставленим завданням?
 - Чи є результати дослідження достовірними?
 - Чи є рекомендації актуальними та практичними?
 - Чи є висновки достатньо обґрунтованими?

Бажано, щоб науковий керівник надав свої рекомендації та зауваження в письмовому вигляді для кращого усвідомлення здобувачем освіти проблемних питань у роботі.

Доопрацювання роботи і подання остаточного варіанта на перевірку

Після отримання рекомендацій та зауважень до тексту роботи, здобувач вносить необхідні корективи, оформлює остаточний варіант, зредагувавши його.

Остаточний варіант курсової роботи в електронному вигляді подають керівникові не пізніше за 10 днів до дня захисту. Науковий керівник визначає ступінь готовності роботи, відповідність вимогам і дає рекомендацію до захисту. У разі несвоєчасного подання курсової роботи здобувача освіти не допускають до захисту. Курсову роботу не допускають до захисту в разі виявлення плагіату чи фальсифікації результатів дослідження.

Остаточний варіант кваліфікаційної роботи в електронному вигляді подають науковому керівникові за 10 днів до перевірки на наявність/відсутність академічного плагіату відповідно до Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова¹».

До захисту кваліфікаційних робіт не допускають здобувачів освіти, які на момент подання роботи на захист мають академічну заборгованість; робота яких за змістом та оформленням не відповідає встановленим вимогам та має незадовільний рівень оригінальності тексту після перевірки на наявність/відсутність академічного плагіату.

¹ <https://udu.edu.ua/nauka/antyplahiat>

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Робота має містити:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст;
- 3) перелік умовних позначень і скорочень (за потреби);
- 4) вступ;
- 5) основну частину (теоретичний та емпіричний розділи з підрозділами, пунктами та висновки до кожного розділу);
- 6) висновки;
- 7) список використаних джерел;
- 8) додатки (за наявності);
- 9) анотацію (для кваліфікаційної роботи).

Титульний аркуш роботи містить (Додаток Б, Додаток В):

- 1) назву міністерства (відомства), назву вищого навчального закладу і кафедри, де виконано роботу; на титульному аркуші кваліфікаційної роботи обов'язково зазначають «На правах рукопису»;
- 2) тему роботи;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові здобувача освіти (автора роботи); шифр і найменування спеціальності та спеціалізації; шифр групи; кваліфікаційний рівень, на який претендує здобувач освіти;
- 4) прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника; учене звання; науковий ступінь; посаду;
- 5) місто й рік виконання роботи.

Зміст подають на початку курсової та кваліфікаційної роботи. Він містить назви та номери початкових сторінок усіх частин дослідження: вступу, розділів, підрозділів, пунктів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків (за наявності), анотації (для кваліфікаційної роботи). Зразок змісту для курсової та кваліфікаційної роботи подано в Додатку Г та Додатку Д.

Перелік умовних позначень і скорочень (Додаток Е) подають за необхідності у формі окремого списку. Якщо в роботі використано специфічну термінологію, маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік може бути подано у формі окремого реєстру, який розміщують перед вступом.

Перелік необхідно друкувати двома стовпчиками, у яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їхнє детальне розшифрування.

Розшифрування скорочень наводять у тексті під час першого їх згадування. Далі по тексту подають лише скорочення.

З р а з о к ф о р м у л ю в а н н я

Одним з важливих напрямів надання реабілітаційної допомоги людям з порушеннями зору є навчання просторового орієнтування та мобільності (О&М). Під час навчання О&М треба враховувати індивідуальні можливості ...

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються менше від трьох разів, перелік не складають, але їх розшифрування також наводять у тексті під час першого згадування.

Вступ

1. У вступі висвітлюють психолого-педагогічну проблему, яку досліджуватимуть, та розкривають її актуальність, тобто стисло окреслюють основні етапи розвитку наукової думки в напрямі її розв'язання, висвітлюють основні здобутки тих, хто її вивчав, означають ті аспекти цієї проблеми, які залишаються мало дослідженими, і в такий спосіб обґрунтовують доцільність поглибленого теоретико-прикладного дослідження цих аспектів у цій роботі (дивитися в розділі «Основні етапи виконання курсових та кваліфікаційних робіт» підрозділ «Вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності»).

2. Формулюють методологічний апарат дослідження – мету, завдання, об'єкт, предмет (дивитися в розділі «Основні етапи виконання курсових та кваліфікаційних робіт» підрозділ «Визначення мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження»).

3. Методи дослідження. Подають перелік методів дослідження, використаних для розв'язання поставлених у роботі завдань. Перераховувати їх треба лаконічно та конкретно, визначаючи, що саме досліджувано тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитись у логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Теоретичні: аналіз, синтез, систематизація, порівняння інформації в психолого-педагогічній, методичній літературі з проблеми дослідження з метою визначення його теоретико-методологічних засад.

Емпіричні: аналіз навчальних програм, педагогічної документації та навчально-методичних посібників – для узагальнення досвіду практичної роботи з ...; анкетування, тестування, педагогічні спостереження, бесіди – для виявлення особливостей організації роботи ..., педагогічний експеримент (констатувальний/формувальний) – для з'ясування ... / перевірки ефективності запропонованої методики роботи

Математичної статистики – для опрацювання експериментальних даних і встановлення кількісних залежностей між явищами і процесами, що досліджували.

4. Теоретичне та/або практичне значення одержаних результатів. У роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення, треба подати відомості про практичне застосування здобутих результатів або рекомендації, як їх використати.

З р а з о к ф о р м у л ю в а н н я

У кваліфікаційній роботі узагальнено результати науково-методичних досліджень з проблеми музично-ритмічної діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Розроблений зміст методичних рекомендацій з розвитку музично-ритмічної діяльності в дітей дошкільного віку з порушеннями зору можуть використати як тифлопедагоги, так і вихователі спеціальних дошкільних закладів освіти для дітей з порушеннями зору, закладів з інклюзивною формою навчання, а також батьки дітей. Результати дослідження може бути застосовано в плануванні корекційно-виховної роботи закладів освіти для дітей з порушеннями зору.

5. Апробація результатів дослідження (подають за наявності). Вказують, на яких наукових конференціях, семінарах, вебінарах, круглих столах, нарадах було оприлюднено результати досліджень, викладені в роботі. Також наводять перелік публікацій, у яких опубліковано результати дослідження.

З р а з о к ф о р м у л ю в а н н я

Апробацію результатів дослідження здійснено на секційному засіданні кафедри офтальмопедагогіки та офтальмопсихології звітно-наукової конференції «Освіта і наука – 2023» ФСІО УДУ імені Михайла Драгоманова 6 квітня 2023 року у форматі виступу з теми: «Інклюзивність як орієнтир сучасної початкової освіти» у межах VI Міжнародної науково-практичної конференції «Концептуальні шляхи розвитку науки» (19–20 червня 2021 року) та студентської наукової конференції «Молода наука – 2021» (травень 2021 року). Публікації: Платонов В. С. Педагогіка партнерства як детермінанта розбудови безпечного освітнього середовища Нової української школи. Спеціальна освіта: наукові пошуки майбутніх фахівців : збірник студентських наукових публікацій. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 5. С. 62–68. Платонов В. Рівень сформованості соціальної компетентності першокласників у приватній школі. Концептуальні шляхи розвитку науки: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 19–20 червня 2021 р. Київ : МЦНІД. 2021. С. 21–23.

6. Структура та обсяг курсової/кваліфікаційної роботи. Зазначають структурні частини дослідження (вступ, кількість розділів, висновки, список використаних джерел, наявність додатків, таблиць, рисунків тощо). Обсяг основного тексту роботи визначають від змісту до висновків, тобто без урахування титульної сторінки, списку використаних джерел, додатків та анотації.

Мінімальний обсяг основного тексту курсової роботи (без списку використаних джерел та додатків) становить від 24 сторінок (1 др. арк., 40 тис. знаків). Максимальний обсяг основного тексту курсової роботи зазвичай не перевищує 30 сторінок.

Мінімальний обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра (без списку використаних джерел та додатків) становить від 50 сторінок (2 др. арк., 80 тис. знаків). Максимальний обсяг основного тексту бакалаврської роботи зазвичай не перевищує 60 сторінок.

Мінімальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра (без списку використаних джерел та додатків) становить від 60 сторінок (3 др. арк., 120 тис. знаків). Максимальний обсяг основного тексту магістерської роботи зазвичай не перевищує 70 сторінок.

Загальний обсяг тексту курсової/кваліфікаційної роботи не регламентовано.

З р а з о к ф о р м у л ю в а н н я

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. У тексті міститься 6 таблиць, 2 рисунки. Загальний зміст роботи 78 сторінок, з них основного тексту – 68 сторінок. Список використаних джерел містить 87 позицій.

Основна частина курсової/кваліфікаційної роботи є логічно структурованим викладом, тези якого аргументовано посиленнями на використану літературу, першоджерела, а також на результати досліджень теоретичного або практичного характеру, проведених здобувачем (дивитися в розділі «Основні етапи виконання курсових та кваліфікаційних робіт» підрозділ «Основний етап роботи над дослідженням»). Поділ на розділи та їх кількість визначають логікою дослідження та специфікою предмета, але є загальні правила їх наповнення.

Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів. У кінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У **Висновках** має бути відображено найважливіші узагальнені результати дослідження, якому було присвячено курсову/кваліфікаційну роботу. Треба зазначити, чи досягнуто мети дослідження. Необхідна також узгодженість висновків із завданнями дослідження. До кожного завдання дослідження має бути 1–2 висновки, а в разі наявності важливого матеріалу – більше. У висновках також важливо наголошувати на теоретичному та/або практичному внеску автора в розпрацювання означеної дослідницької проблеми.

Список використаних джерел – розташований після основного тексту пронумерований перелік бібліографічних описів видань, які дали змогу здобувачеві представити тему з належною інформативною повнотою, актуальною новизною і дотриманням наукового підходу.

У курсовій/кваліфікаційній роботі треба використовувати досягнення українських науковців щодо проблеми вивчення, бажано вивчати іноземні першоджерела (крім російськомовних).

До списку використаних джерел курсової/кваліфікаційної роботи вводять як праці, що були цитовані в основному тексті (на них є посилання), так і документи та науково-методичні праці, опрацьовані здобувачем для повноти ознайомлення з темою.

Позиції в списку використаних джерел рекомендовано розташовувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Кількість використаних джерел має становити не менше від 35 позицій для курсової роботи, 70 позицій для бакалаврської роботи, 80 позицій для магістерської роботи.

Бібліографічний опис списку використаних джерел може оформлятися за вибором здобувача освіти з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або за одним зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій (Harvard Referencing Style, APA style та ін.).

У **Додатках** розміщують додаткові матеріали, які через великий обсяг або особливу форму не входять до основної частини. Це можуть бути таблиці допоміжних даних, рисунки, документи, тести, анкети опитувань, протоколи, акти впроваджень, формули та розрахунки, методичні розробки, моделі, макети виробів тощо.

Анотація кваліфікаційної роботи – короткий виклад її основного змісту з представленням основних результатів дослідження. В анотації має бути бібліографічний опис роботи (як рукопису), де вказують: прізвище, ім'я та по батькові здобувача вищої освіти; тему кваліфікаційної роботи; рівень вищої освіти;

спеціальність (шифр і назва); спеціалізацію (шифр і назва); назву освітньої програми; найменування закладу вищої освіти; місто й рік; кількість сторінок роботи. У тексті анотації стисло зазначають об'єкт, предмет, мету, завдання й методи дослідження. Обов'язковою і найбільшою складовою частиною анотації є результати дослідження, також указують теоретичне та/або практичне значення. Останнім рядком подають ключові слова, які полегшують тематичний пошук (7–15 категорій, через кому, за алфавітом, у називному відмінку). Анотацію пишуть державною мовою. Анотацію вміщують наприкінці роботи, її обсяг становить 1800 знаків.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Курсові/кваліфікаційні роботи виконують державною мовою, крім списку використаних джерел, де джерело наводять мовою видання. У тексті роботи дозволено наводити мовою оригіналу власні назви (прізвища, установи, організації та ін.). Назви міжнародних організацій та документів дозволено перекладати українською мовою, але при першому згадуванні в тексті роботи також подають її оригінальну назву.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Після завершення Другої світової війни Генеральною Асамблеєю ООН в 1948 році ухвалено та проголошено Загальну декларацію прав людини (Universal Declaration of Human Rights).

У 1958 році ВООЗ організувала перше засідання Комітету експертів з медичної реабілітації (WHO Expert Committee on Rehabilitation).

З 1972 року організація стає відомою в усьому світі як «Міжнародна організація реабілітації» (Rehabilitation International: RI Global).

Стиль викладу матеріалу – науковий, який використовують у галузі науки та освіти для опису результатів досліджень, формулювання теорій, пояснення явищ та закономірностей.

Особливості наукового стилю

1. Зрозумілість, точність, лаконічність та предметність тлумачень: текст має бути чітким, лаконічним і зрозумілим для фахівців у цій галузі, не допускаючи двозначності, невизначеності та емоційної забарвленості.

2. Логічна послідовність й аргументованість викладу: погляди та твердження мають бути логічно пов'язані між собою, підкріплені фактами та аргументами.

3. Узагальненість понять і явищ, їх об'єктивний аналіз та аргументація: науковий стиль використовує абстрактні поняття, категорії, закономірності, пояснює причини та наслідки описуваних явищ.

4. Докладні висновки: науковий текст завершується висновками, які узагальнюють результати дослідження.

Синтаксичні характеристики наукового мовлення:

– безособові речення з присудком, вираженим дієслівною формою на -но, -то, які надають об'єктивності викладу матеріалу; пасивних конструкцій на -ся треба уникати;

– складні речення з чітко вираженим складносурядним або складнопідрядним зв'язком, що допомагають логічно структурувати текст, підкреслити причинно-наслідкові зв'язки, висловити умови, порівняння, протиставлення тощо;

– уживання вставних слів і словосполучень, які допомагають висловити думку автора, зв'язати частини тексту, зробити його чіткішим;

– використання спеціальних термінів та понять.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Безособові речення: «Дослідження показало, що...», «Метод застосовано...», «Висновок зроблено на основі...».

Складні речення: «Оскільки дослідження показало...», «Унаслідок того, що...», «У зв'язку з тим, що...».

Вставні слова і словосполучення: «На наш погляд...», «Треба зазначити...», «Таким чином...», «З одного боку...».

Спеціальні терміни та поняття: «особа з інвалідністю», «особливі освітні потреби», «освітні труднощі», «рівні підтримки» та ін.

Загальні правила оформлення

Виклад та оформлення текстів курсових/кваліфікаційних робіт виконують відповідно до ДСТУ 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів»¹.

Текст роботи набирають за допомогою комп'ютерного набору на аркушах формату А4 (210 мм x 297 мм) у текстовому редакторі Microsoft Word. Текст друкують з одного боку аркуша, залишаючи

¹ https://zakon.help/files/article/11494/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%204163_2020.pdf

поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Основні вимоги до комп'ютерного набору тексту:

- тип шрифту – Times New Roman, вирівнювання – по ширині;

- розмір шрифту (кегель) – 14 pt;

- абзац – 1,25 см;

- міжрядковий інтервал – 1,5;

- колір тексту – авто;

- щільність тексту – однакова;

- перенесення слів з одного рядка в інший не допускається.

Паперовий варіант курсової/кваліфікаційної роботи друкують з одного боку на білих аркушах щільністю паперу 80 г/м² (формат А4).

Під час оформлення роботи та друку паперового варіанта потрібно дотримуватися рівномірної насиченості, контрастності й чіткості тексту і зображення. Усі лінії, літери, цифри та знаки повинні бути чіткими й нерозпливчастими в усій роботі.

Назви структурних частин роботи: **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ, АНОТАЦІЯ** та заголовки розділів друкують великими літерами напівжирним шрифтом без абзацного відступу (розмір шрифту – 14 pt), вирівнюючи по центру. Усі зазначені структурні частини роботи треба починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів друкують з абзацного відступу з вирівнюванням за шириною напівжирним шрифтом маленькими літерами, крім першої – великої (як у реченнях). Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Новий підрозділ друкують на тій самій сторінці, на якій закінчився попередній.

Відстань між заголовком розділу і заголовком підрозділу – два полуторних інтервали. Відстань між підрозділами – один полуторний інтервал.

Підзаголовок «Висновки до ... розділу» (якщо його оформляють) відокремлюють і від попереднього, і від наступного тексту одним полуторним інтервалом.

Заголовки пунктів друкують з абзацного відступу симетрично до тексту маленькими літерами, крім першої – великої (як у реченнях), та виділяють напівжирним шрифтом. У кінці таких заголовків ставлять крапку.

Якщо внизу сторінки після заголовку підрозділу/пункту не вміщується щонайменше два рядки – назву підрозділу разом з тестом переносять на наступну сторінку.

Якщо внизу сторінки може поміститися тільки один рядок з абзацу, то його потрібно перенести на наступну сторінку.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

РОЗДІЛ 1

НАЗВА РОЗДІЛУ

пустий рядок: розмір шрифту – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5

пустий рядок: розмір шрифту – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5

1.1. Назва підрозділу

пустий рядок: розмір шрифту – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5

Текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст
 текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст.

Для оформлення маркованих списків треба використовувати маркер одного стилю по всій роботі (наприклад, усі списки з маркуванням «–» або «•»).

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

Зміст програми розкрито за такими змістовими лініями:

- малювання пластиліном;*
- об'ємні вироби з пластиліну;*
- паперові фантазії;*
- робота з нитками;*
- виготовлення пап'є-маше.*

Оформлення нумерованих списків має бути підпорядковано загальним правилам пунктуації. Якщо перерахування наводять після двокрапки – тоді після номера ставлять дужку і без крапки з маленької літери пишуть текст.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

Техніка Body percussion дозволяє:

- 1) *розвивати відчуття ритму в дітей;*
- 2) *формувати навички слухання і взаємодії в ансамблі через ритмічні композиції; розвивати вміння імпровізувати;*
- 3) *допомогти дитині не лише почути, а й відчувти ритм усім тілом, відчувти його всередині себе.*

Якщо використано нумерований список з крапкою, кожен пункт списку має бути окремим реченням, починатися з великої літери і наприкінці з крапкою.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

У посібнику представлено такі розділи.

1. *Поради батькам щодо організації навчання учнів з особливими освітніми потребами.*
2. *Технології залучення дітей з особливими освітніми потребами до вивчення навчальних предметів.*
3. *Ігрові технології навчання дітей з особливими освітніми потребами.*
4. *Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків.*

В основному тексті дозволено виділяти важливий текст або окремі слова *курсивом*, **напівжирним накресленням**, **напівжирним курсивом**, підкресленням, але виділення по всьому тексту повинні бути виконано в одному стилі.

Напівжирним шрифтом великими літерами виділяють тільки назви розділів.

Не допускають виділення частини тексту за допомогою інших типів шрифтів, крім Times New Roman, шрифту іншого розміру, крім 14 pt, іншого інтервалу тощо.

Лапки, які використовують у роботі, мають бути одного стилю: “ ” або « », або " ", або „ ”.

Зазначаючи в тексті прізвища та ініціали дослідників, необхідно дотримуватись одного стилю: *Конопляста С. Ю., Синьов В. М.* або *С. Ю. Конопляста, В. М. Синьов,* або *С. Конопляста, В. Синьов.* Прізвище та ініціали мають залишатися в одному рядку, між ними необхідно використовувати нерозривний пробіл (*стандартне сполучення клавіш у Windows «Shift – Ctrl – Пробіл»*). Зазначаючи в тексті перелік прізвищ науковців, оформлюємо його в алфавітному порядку.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

Корекційну спрямованість занять з музично-ритмічної діяльності в тифлопедагогіці вивчали А. Андрасян, Ю. Бондаренко, І. Гудим, Л. Куненко та Л. Нафікова.

Вимоги до нумерації

Нумерація сторінок курсової та кваліфікаційної роботи

Усі сторінки роботи нумерують наскрізно арабськими цифрами, зокрема й додатки. Номер проставляють у верхньому колонтитулі праворуч без крапки в кінці. Формат номера – шрифт Times New Roman, 12 кегль. «Титульний аркуш» є першою сторінкою роботи, він входить до загальної нумерації сторінок роботи, але номер на ньому не ставлять. Також не проставляють номер на сторінці «Зміст».

Нумерація розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумерують арабськими цифрами. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера відповідного розділу і номера підрозділу, які відокремлено крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять. Відразу після номера підрозділу йде заголовок підрозділу.

Пункти та підпункти нумерують у межах кожного розділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. Наприклад, «2.1.2» – другий пункт першого підрозділу другого розділу. У кінці номера крапку не ставлять, відразу йде заголовок пункту. Для оформлення

підпунктів застосовано той самий принцип ієрархії багаторівневого списку.

Приклад оформлення

РОЗДІЛ 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

2.1. Науково-теоретичні підходи до формування соціально-побутових навичок

Глибоке порушення зору призводить до порушення взаємодії дитини з реальним оточенням...

2.1.1. Формування соціально-побутових навичок у дітей з особливими освітніми потребами в теорії та практиці спеціальної педагогіки

Такі структурні частини роботи, як «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», «АНОТАЦІЯ», не мають порядкового номера.

Вимоги до оформлення графічних матеріалів

Усі графічні матеріали – діаграми, графіки, схеми, рисунки, фотографії та ін. – мають однаковий підпис «**Рисунок**» (зазвичай у скороченні **Рис.**). Рисунок розміщують відразу після тексту, де вперше на нього посилаються, або на наступній сторінці, вирівнюючи по центру. Рисунки, які займають понад 1/3 аркуша,

розміщують у додатках, де нумерують їх за вимогами до оформлення додатків. На сторінці, де розміщено рисунок, має бути обов'язково текст роботи.

Рисунки нумерують у межах одного розділу арабськими цифрами. Номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою. Наприклад, «рис. 2.1.» – перший рисунок другого розділу. Після номера пишуть назву рисунка, вона має відображати його зміст, бути лаконічною та конкретною. Назву рисунка друкують напівжирним шрифтом з великої літери (як у реченнях), вирівнюючи по центру без абзацного відступу.

Приклад оформлення

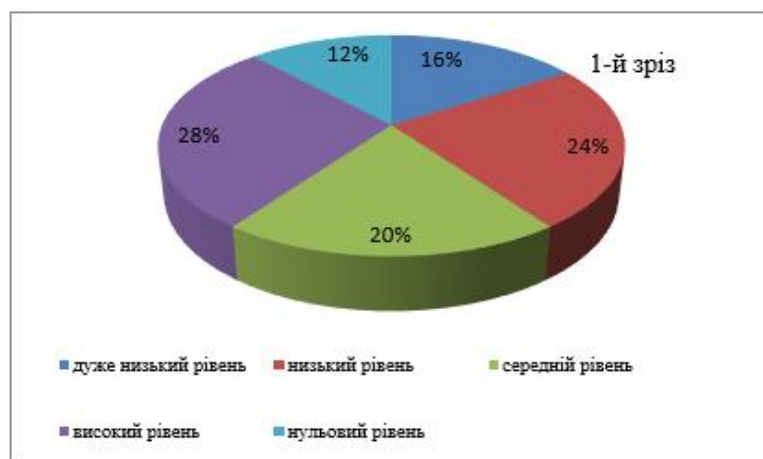

Рис. 2.1 Розподіл дітей старшого дошкільного віку за рівнями стійкості та вибірковості слухової уваги на початку впровадження комплексної програми корекції розвитку уваги

Вимоги до оформлення таблиць

Таблиці розміщують у роботі після тексту, де їх згадано вперше, або на наступній сторінці. Якщо таблиця займає цілий аркуш, то її переносять у додатки, де нумерують за вимогами до оформлення додатків. У правому верхньому куті над назвою таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Таблиці нумерують у межах розділу, номер таблиці складається з

номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 1.3» – третя таблиця першого розділу.

При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця», її номер і заголовок указують один раз праворуч над першою частиною таблиці, а над наступними частинами пишуть «Продовження таблиці» і вказують відповідний номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.3».

Назва таблиці має відображати її зміст, бути лаконічною та конкретною. Назву таблиці друкують напівжирним шрифтом з великої літери (як у реченнях) і розміщують над таблицею, вирівнюючи по центру без абзацного відступу. Між попереднім текстом, написом «Таблиця» і назвою таблиці рядок не пропускають, а між таблицею і текстом після неї пропускають один рядок. На кожену таблицю має бути посилання в тексті роботи із зазначенням її номера, де слово «Таблиця» скорочують до **табл.**

Приклад оформлення

Результати експерименту висвітлені в табл. 2.4.						
Таблиця 2.4						
Результати виконання візуальної коректурної проби						
Категорії дітей	Кількість опрацьованих зорових стимулів	Кількість стимулів, запропонованих для визначення	Кількість помилково визначених зорових стимулів	Коефіцієнт точності виконання завдання (С)	Коефіцієнт швидкості виконання завдання (S)	Показник стійкості та продуктивності (А)
Без порушень зору	135	39	5%	0,89	0,92	0,53
Зі зниженим зором	64	39	3,8%	0.95	0,52	0,24

пустий рядок: розмір шрифту – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5

Текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст.

Дані в таблиці вирівнюють без абзацного відступу за таким принципом:

- назви заголовків, підзаголовків та дані рядків колонок – вирівнювання по центру (по горизонталі та по вертикалі);
- назви бокових частин таблиці – по лівому краю по центру.

Вимоги до оформлення посилань

Під час написання роботи потрібно давати посилання на наукові та навчально-методичні джерела, матеріали або окремі результати досліджень у списку використаних джерел, що дає можливість аргументовано підтвердити достовірність наведених відомостей, а за необхідності детальніше його вивчити. Посилатись треба на останні видання публікацій.

Також у тексті роботи можна робити посилання на структурні елементи самої роботи та інші джерела. У разі посилання на структурні елементи самої роботи зазначають відповідно номери розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, формул, таблиць, додатків.

Посилаючись, можна використовувати різні види оформлення: у розділі 4, (дивись 2.1), відповідно до 2.3.4, (Додаток Г), рисунок 1.3, відповідно до таблиці 3.2, згідно зі схемою 3.1 тощо. Дозволено в посиланні використовувати загальноприйняті та стандартизовані скорочення, наприклад, згідно з рис. 10, див. табл. 3.3 тощо.

Вимоги до оформлення посилань за ДСТУ 8302:2015

Посилання на джерело інформації, наведене в переліку використаних джерел, рекомендовано подавати так: номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в переліку списку використаних джерел.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

У наукових дослідженнях Т. Гребенюк обґрунтовано комплекс психологічних умов та визначено чинники, які впливають на процес соціально-психологічної адаптації до навчання у ЗВО здобувачів освіти з порушеннями зору [2; 3].

Посилання на фрагмент документа рекомендовано подавати так: номер у квадратних дужках, за яким це джерело зазначено в

переліку списку використаних джерел, та номер сторінки, де розміщено фрагмент:

Приклад оформлення

У своїй навчально-методичній роботі Е. Вільчковський зазначає, що в дошкільному періоді створюються найкращі можливості для реалізації оздоровчих, освітніх та виховних завдань [11, с. 44].

Якщо фрагмент у джерелі розміщено на декількох сторінках, їхні номери записують через тире (без проміжків), наприклад: [33, с. 201–202].

Посилання на думку, яку поділяють декілька авторів або висвітлено в кількох працях одного автора, оформляють шляхом зазначення у квадратних дужках усіх порядкових номерів документів, науково-методичних праць у списку використаних джерел, розділених крапкою з комою.

Приклад оформлення

У дослідженнях А. Андрасян, Ю. Бондаренко, І. Гудим, Л. Куненко та Л. Нафікової висвітлено корекційні можливості музичного виховання і навчання дітей з порушеннями зору [7; 12; 15; 31; 35].

Вимоги до оформлення цитування

«Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні» (Закон України «Про авторське право і суміжні права»¹).

Використання в роботі цитувань з правильно оформленими посиланнями дає змогу:

– дотримуватися академічної доброчесності; уникати плагіату;

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

- продемонструвати обґрунтованість власних положень;
- порівняти різні погляди на досліджувану проблему;
- ідентифікувати джерела, на які посилається автор у роботі, тощо.

Принципи оформлення належного цитування в курсовій/кваліфікаційній роботі описано в Листі МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти»¹.

До цитування у курсовій/кваліфікаційній роботі відносять:

- пряме цитування (точна цитата) – запозичення фрагмента авторського тексту обсягом від речення і більше;
- непряме цитування (перефразування) – перефразований фрагмент або переказ своїми словами фрагмента тексту іншого автора;
- надання вільного перекладу тексту з іноземного джерела;
- запозичення положень, рисунків, схем, моделей;
- аналіз змісту інших публікацій у тексті роботи.

Зразки оформлень цитування за ДСТУ 8302:2015

Текст цитати беруть у лапки і наводять у тій граматичній формі, що й у першоджерелі. Якщо цитата цілком відтворює текст, її починають з великої літери в усіх випадках, крім одного, коли цитата є частиною речення автора.

Цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручень авторського тексту і позначається трьома крапками. Їх ставлять у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед пропущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то його не наводять.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

З р а з к и о ф о р м л е н ь ц и т у в а н н я

Описуючи організацію та проведення формувального дослідження, Ю. Бондаренко зазначає, що в процесі роботи «Особливе значення надавалося використанню методів і прийомів компенсаторного розвитку (полісенсорне сприймання музики, «тактильне» сприймання музики, мімічне відображення характеру музики)» [6, с. 276].

Є. Синьова зазначила, що «...мова дитини з порушеннями зору стає тією ланкою, спираючись на яку можна прискорити її психічний розвиток» [36, с. 255].

На думку А. Арендарук, «незважаючи на варіативність клінічних характеристик дітей із ЗНМ, спільним для них є системний недорозвиток мовлення... особливо складним і стійким є порушення формування лексики та граматичної будови мовлення» [1].

Під час непрямого цитування використовують перефразований фрагмент, коли необхідно дати інформацію відразу з декількох джерел або лаконічно викласти занадто великий обсяг матеріалу, що дає значну економію тексту. При цьому треба бути точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело.

З р а з к и ф о р м у л ю в а н ь

Питання про ... докладно викладено в роботі... [посилання].

Визначаємо за методикою, розробленою ... [посилання].

Як стверджує..., чії рекомендації наведено далі ... [посилання].

Кількісні показники подано за результатами дослідження...[посилання].

Якщо перефразування чи довільний переказ в тексті роботи займає більше ніж один абзац, посилання треба розміщувати щонайменше один раз у кожному абзаці роботи, крім нумерованих та маркованих списків (в останньому випадку можна подати одне посилання наприкінці списку).

Пряме цитування, перефразування або вільний переклад тексту з іноземного джерела обов'язково має містити посилання на це джерело, бібліографічний опис якого подано в списку використаних джерел. Винятки припустимі лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства чи є загальноживаними.

Якщо цитату з певного джерела наводять за першоджерелом, у тексті роботи має бути подано посилання на першоджерело.

Якщо цитату наводять не за першоджерелом, в тексті наукової роботи має бути подано посилання на безпосереднє джерело цитування (*цитуємо за:.....*).

З р а з о к о ф о р м л е н н я

Як зазначено в дисертаційному дослідженні Ю. Бондаренко, «проведення дослідження в спеціальній педагогіці та спеціальній психології має відповідати основним принципам» [6, с. 255] (цитуємо за В. Синьовим).

У разі використання в роботі тексту нормативно-правового акту достатньо зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції.

З р а з о к о ф о р м л е н н я

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 635 від 10 липня 2019 року «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (зі змінами № 765 від 21.07.2021).

Вимоги до оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел наводять мовою оригіналу в кінці тексту роботи після висновків. Він містить перелік джерел, на які є посилання в основній частині роботи, та джерел, які опрацьовано на етапі ознайомлення з джерельною базою наукової та методичної літератури.

У переліку використаних джерел бібліографічні описи подають:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Порядкові номери бібліографічних описів у переліку джерел мають відповідати посиланням на них у тексті роботи.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у курсовій/кваліфікаційній роботі може оформлятися здобувачем освіти за його вибором з урахуванням ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»¹ або одним зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій. Наприклад:

– Гарвардський стиль (*Harvard Referencing Style*)², сфера застосування якого – гуманітарні науки та суспільні науки;

– стиль Американської психологічної асоціації (*APA style*)³, сфера застосування якого – суспільні науки;

– стиль Асоціації сучасної мови (*MLA style*)⁴, сфера застосування – гуманітарні науки (мистецтво, література, філософія, релігія тощо);

– стиль Ванкувер (*Vancouver Style*)⁵, сфера застосування — медицина та фізичні науки;

– Чикаго стиль: автор-дата (*Chicago style: Author-Date*)⁶, сфера застосування – фізичні, природничі та суспільні науки та ін.

Зразки оформлення бібліографічних описів за ДСТУ 8302:2015 наведено у Додатку Ж.

П р и к л а д о ф о р м л е н н я

Грунтуючись на тому, що порушений зір впливає на особистість загалом, Є. Синьова головними об'єктами спрямування корекційно-педагогічних впливів вважає компоненти особистості, її пізнавальні, емоційно-вольові процеси, спрямованість, активність тощо [63].

¹ https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/dstu_8302_2015/5-1-0-1773

² <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38886>

³ <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/30978>

⁴ <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/75fc6034-ffe7-401a-a89f-b6ae8bc9d4ab/content>

⁵ http://www-library.univer.kharkov.ua/pages/bibliography/style/style_Vancouver.pdf

⁶ <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/96056837-129b-4845-88d0-49a7d963e6b7/content>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Садова І. Особливості навчання дітей з порушеннями зору в умовах початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук пр. молод. вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич, 2014. Вип. 10. С. 265–269.
2. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору: монографія. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 442 с.

Вимоги до оформлення додатків

У **Додатках** наводять відомості, які доповнюють, уточнюють або унаочнюють основну частину роботи. Додатки розміщують у порядку посилання на них у роботі. Додатки можуть містити: таблиці, рисунки (діаграми, графіки, схеми, рисунки, фотографії та ін.), документи, протоколи, звіти, методичні розробки, тести тощо.

Кожен додаток у роботі має починатися з нової сторінки. У правому верхньому куті аркуша над заголовком розміщують напівжирним шрифтом напис «Додаток» з відповідним його позначенням.

Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Наприклад, *Додаток А*, *Додаток Б*.

Назву додатка пишуть з нового рядка напівжирним шрифтом, з великої літери (як у реченнях), вирівнюючи по центру без абзацного відступу. Після назви додатка перед текстом пропускають один рядок.

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою.

Наприклад, *Рис. Б.3* , тобто третій рисунок додатка Б.

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою.

Наприклад, *Таблиця В.1*, тобто перша таблиця додатка В.

ПЕРЕВІРКА НА ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ КУРСОВИХ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Перевірка робіт на дотримання академічної доброчесності

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017)¹, Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова»² (далі – Положення), рекомендацій щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (лист МОН України № 1/11-8681 від 15.08.2018)³, методичних рекомендацій для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018)⁴ та інших нормативно-правових документів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, індивідуальні навчальні завдання (зокрема й під час виконання курсових робіт), завдання поточного та підсумкового контролю, кваліфікаційні роботи здобувачі освіти мають виконувати з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» (2017) поняття «академічна доброчесність» має визначення:

«Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

² <https://udu.edu.ua/nauka/antyplahiat>

³ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- необхідність внесення посилань на джерела інформації в разі використання поглядів, розробок, тез, положень інших авторів;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної діяльності (навчальної, наукової та творчої), використанні методики досліджень та інформаційні ресурси.

Академічний плагіат – це неприйнятне явище в науковій та освітній галузі, яке полягає у використанні чужих ідей, думок, результатів досліджень; часткове або повне використання опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (загальноприйнятих правил цитування), що є порушенням вимог Цивільного кодексу України¹ (книга 4 «Право інтелектуальної власності») та Закону України² «Про авторське право і суміжні права».

Є різні види академічного плагіату:

- повне або часткове копіювання тексту іншого автора без внесення в нього жодних змін та неналежне оформлення цитування;
- перефразування тексту іншого автора без належного оформлення посилання на джерело;
- подання тексту шляхом копіювання окремих частин робіт з інших джерел без поглибленого аналізу, власних висновків та неналежного оформлення посилань;
- самоплагіат – повторне використання власних раніше опублікованих матеріалів без посилання на джерело.

Різновиди академічного плагіату детально описано в п. п. 2.4. Положення (Додаток К).

Відповідно до Положення, в обов'язковому порядку перевірки на наявність/відсутність академічного плагіату підлягають кваліфікаційні роботи (бакалаврські та магістерські) на етапі

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

допуску до захисту. Процедуру встановлення фактів академічного плагіату в бакалаврських та магістерських роботах представлено в п. п. 4.2. Положення (Додаток Л).

Підготовка до захисту

До захисту курсових робіт допускають здобувачів освіти, які отримали від наукового керівника допуск та відгук про роботу (Додаток М). На захист курсової роботи студент має підготувати доповідь та за бажанням презентацію.

До захисту кваліфікаційних робіт допускають здобувачів освіти на підставі рішення про допуск, ухваленого випусковою кафедрою з урахуванням висновків комісії з академічної етики факультету.

Здобувач вищої освіти подає на кафедру кваліфікаційну роботу в одному примірникові у формі спеціально підготовленого рукопису у твердому переплетенні за 10 днів до захисту.

На титульній сторінці кваліфікаційної роботи завідувач фахової кафедри має завізувати допуск до захисту із зазначенням дати й номера протоколу засідання кафедри, указати своє ім'я та прізвище, а також поставити підпис.

Керівник надає відгук про кваліфікаційну роботу, у якому відображає: розкриття актуальності дослідження; рівень опрацювання теоретичних джерел; уміння логічно викладати матеріал і робити висновки; оформлення роботи та ін. Форму написання відгуку представлено в Додатку Н.

На кваліфікаційну роботу обов'язково має бути рецензія наукового або науково-педагогічного працівника, чия освітня та/або професійна кваліфікація відповідає спеціальності, з якої підготовлена робота. Форму написання рецензії представлено в Додатку П.

Повнотекстові електронні версії кваліфікаційних робіт після їх захисту зберігають в електронних архівах кафедр Університету, які відповідають за підготовку здобувачів відповідної освітньої програми. Паперові варіанти кваліфікаційних робіт після їх захисту

зберігають на випусковій кафедрі впродовж п'яти років, після чого здають до архіву.

На захист кваліфікаційної роботи здобувач освіти має підготувати доповідь та за бажанням презентацію.

Практичні поради

Як підготувати доповідь для виступу на захисті курсової та кваліфікаційної роботи

1. На доповідь відведено: для курсової роботи – від 5 до 10 хвилин, для кваліфікаційної роботи – від 10 до 15 хвилин (точний час необхідно уточнити в наукового керівника).

2. Назвіть тему дослідження, сформулюйте мету дослідження, завдання, основну проблему.

3. Назвіть науковців, які проводили дослідження з цієї проблеми, схарактеризуйте їхні основні праці, використані в роботі.

4. Підготуйтеся дати відповідь на запитання: «У чому полягає новизна дослідження?», «Які проблеми залишились не розкритими?»

5. Представте результати дослідження, обґрунтовані пропозиції та рекомендації.

6. Використовуйте для ілюстрації графічні матеріали, які допомагають розкрити зміст проведеного дослідження.

7. Завершуючи виступ, назвіть завдання, які вдалося розв'язати в процесі роботи, і ті проблеми, над якими дослідження буде продовжено.

Захист курсової роботи

Проведення засідання комісії із захисту курсової роботи містить:

– оголошення головою комісії прізвища, імені та по батькові здобувача освіти, теми його роботи;

– доповідь здобувача освіти в довільній формі про сутність роботи, основні наукові рішення, отримані результати й ступінь виконання завдання; на доповідь здобувачу надають до 10 хвилин;

за бажанням у доповіді можна використовувати різні форми візуалізації матеріалу: слайди, презентації, відеозаписи тощо;

- відповіді на запитання членів комісії та інших здобувачів освіти;
- відгук наукового керівника;
- оголошення оцінок головою комісії.

Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії

Порядок захисту кваліфікаційних робіт визначено в Положенні про екзаменаційну комісію Українського Державного університету імені Михайла Драгоманова. Проведення засідання екзаменаційної комісії для захисту випускної кваліфікаційної роботи містить:

- оголошення секретарем екзаменаційної комісії прізвища, імені та по батькові здобувача освіти, теми його роботи;
- оголошення здобутків здобувача освіти (наукових, творчих, рекомендацій випускової кафедри);
- доповідь здобувача освіти в довільній формі про сутність роботи, основні наукові рішення, отримані результати й ступінь виконання завдання; на доповідь здобувачу надають до 15 хвилин; за бажанням у доповіді можна використовувати різні форми візуалізації матеріалу: слайди, презентації, відеозаписи тощо;
- відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії;
- відгук наукового керівника та рецензії, про які повідомляє голова або секретар із зазначенням: позитивний чи негативний, чи є запитання та зауваження в рецензії;
- відповіді здобувача освіти на запитання та зауваження рецензентів;
- оголошення оцінок результатів захисту головою екзаменаційної комісії.

Критерії оцінювання курсових і кваліфікаційних робіт представлено в Додатку Р та Додатку С.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма оформлення календарного плану виконання кваліфікаційної роботи

Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

прізвище, ім'я та по батькові здобувача освіти
освітньо-професійна програма
тема роботи

№ п/п	Етапи роботи	Термін виконання	Примітка
1	Обґрунтування актуальності дослідження та визначення його методологічного апарату		
2	Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження та написання теоретичного розділу		
3	Розробка методики експериментального/теоретичного дослідження та її затвердження науковим керівником		
4	Проведення експериментального/теоретичного дослідження та обробка його результатів		
5	Розробка методичних рекомендацій та/або методичних розробок		
6	Формулювання та оформлення висновків		
7	Оформлення роботи відповідно до вимог		
8	Подання першого варіанту роботи науковому керівнику		
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника		
10	Подання роботи на перевірку щодо дотримання академічної доброчесності		
11	Пердзахист кваліфікаційної роботи на кафедрі		
12	Захист кваліфікаційної роботи		

Індивідуальні завдання наукового керівника:

Визначити.....

Розглянути.....

Проаналізувати.....

Охарактеризувати.....

Обґрунтувати.....

прізвище, ім'я та по батькові здобувача освіти	підпис
--	--------

наукове звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали наукового керівника	підпис
--	--------

Затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від _____ року

Зразок титульної сторінки курсової роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
Кафедра технологій освіти та реабілітації осіб з порушеннями зору**

**ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ**

Курсова робота здобувача

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.05 Спеціальна освіта.

Тифлопедагогіка

освітньо-професійної програми

«Тифлопедагогіка»

групи 3т

Платонова Владислава Сергійовича

Науковий керівник:

Сасіна Ірина Олександрівна,

доцент, кандидат психологічних наук,

доцент кафедри технологій освіти та

реабілітації осіб з порушеннями зору

Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
Кафедра технологій освіти та реабілітації осіб з порушеннями зору

На правах рукопису

**РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота здобувача

другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.05 Спеціальна освіта.

Тифлопедагогіка

освітньо-професійної програми «Тифлопедагогіка
та спеціальна психологія»

групи 2мтп

Гніп Анастасії Ігорівни

Науковий керівник:

Гребенюк Тетяна Миколаївна,

доцент, кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри технологій освіти та
реабілітації осіб з порушеннями зору

Зразок змісту курсової роботи**ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДИДАКТИЧНА ГРА У НАУКОВІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	6
1.1. Визначення поняття дидактична гра. Види дидактичних ігор.....	6
1.2. Особливості ігрової діяльності дітей з порушеннями зору.....	9
1.3. Дидактична гра, як засіб корекційного впливу на дитину дошкільного віку з порушеннями зору.....	12
Висновки до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЯКІ МАЮТЬ ПОРУШЕННЯ ЗОРУ.....	22
2.1. Педагогічне керівництво дидактичною грою дітей з порушеннями зору.....	22
2.2. Дидактичні ігри для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями зору та їх педагогічне керівництво.....	27
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
ДОДАТКИ.....	36

Зразок змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ КОМУНІКАЦІЇ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ	6
1.1. Невербальні компоненти у структурі комунікації.....	6
1.2. Проблеми комунікації дітей з порушеннями зору в спеціальній психолого-педагогічній літературі.....	12
1.3. Особливості невербальної комунікації при порушеннях зору.....	20
Висновки до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ	28
2.1. Програмні вимоги до розвитку невербальної комунікації молодших школярів з порушеннями зору.....	28
2.2. Опис методики констатувального експерименту.....	34
2.3. Результати констатувального експерименту.....	40
Висновки до другого розділу.....	48
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НЕЗРЯЧИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	49
3.1. Рекомендації щодо організації корекційної роботи з розвитку невербальної комунікації у незрячих молодших школярів.....	49
3.2. Засоби педагогічної корекції і розвитку невербальної комунікації у незрячих дітей	58
Висновки до третього розділу.....	65
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	75

Перелік умовних позначень і скорочень

ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ДБН	Державні будівельні норми
DLS	Повсякденні життєві навички
ЕГ	Експериментальна група
ЗЗСО	Заклад загальної середньої освіти
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
ІПН	Індивідуальний навчальний план
ІПР	Індивідуальна програма розвитку
ІРЦ	Інклюзивно-ресурсний центр
КГ	Контрольна група
МКФ	Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я
МКХ-11	Міжнародної статистичної класифікації хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям (одинадцятий перегляд)
О&М	Орієнтування та мобільність
СДН (LMS)	Система дистанційного навчання (Learning Management System)
СЗДО	Спеціальний заклад дошкільної освіти

Приклади оформлення бібліографічного опису
у списку використаних джерел згідно з ДСТУ 8302:2015
«Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Костенко Т. М. Учні початкових класів із порушеннями зору: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Харків, 2020. 128 с. 2. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг для дошкільників з порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. Харків, 2018. 119 с. 3. Тарасун В.В. Гра дошкільника з порушеннями мовлення: теорія і практика. Підручник. К.: Книга-плюс, 2023. 364 с. 4. Шевченко В. М. Спеціальна освіта в Україні та Польщі: минуле, сьогодення, майбутнє (кінець XVIII – початок XXI століття): монографія. Київ, 2020. 462 с. 5. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом : монографія. Київ, 2017. 444 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Костенко ІТ.М., Гудим І.М. Навчання дітей з порушеннями зору: навч.-метод. посіб. Харків, 2019. 184 с. 2. Кравець Н. П., Дмитрієва М. В. Українська література: підруч. для осіб з особлив. освітн. потребами (F 70): 8 кл. К.: Либідь, 2020. 240 с. 3. Кротенко В.І. Психологічна діагностика інтелектуальних порушень. Комплекс методик. Київ, 2021. 198 с. 4. Руденко Л.М., Федоренко М.В. Поведінкові порушення у дітей з розладами аутистичного спектру. Навч.-метод. посіб. Київ, 2019. 84 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Руденко Л.М. Чорненька В.Д., Лісова З.І. Неврологічні основи логопедії. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021. 90 с. 2. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. VII вид. Київ, 2023. 400 с.
Чотири і більше авторів	<p>Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Засенко В. В., Ярмола Н. А. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід : навч.-метод. посіб. Харків, 2020. 160 с.</p>

Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Збірка конспектів уроків з української мови для учнів початкових класів із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / упорядники : Т. М. Гребенюк, Г. П. Серпутько. Київ, 2022. 70 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38265/Hrebeniuk_Serputko.pdf?sequence=1 (дата звернення: 10.02.2024).</p> <p>2. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору: монографія / Войтюк, Ю. О. та ін. ; за ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова. Київ : Кафедра, 2017. 316 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35172 (дата звернення: 10.02.2024).</p> <p>3. Методики психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах війни : практич. посіб. / В. Г. Панок; В. В. Рибалка, С. К. Шандрук та ін.; за наук. ред. В. Г. Панка. Київ, 2023. 212 с.</p> <p>4. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні./ за ред. С.П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці, 2021. 352 с.</p> <p>5. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / за загальною редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725008 (дата звернення: 10.02.2024).</p>
Без автора	<p>1. Оформлення списку бібліографічних посилань до наукової роботи. Стил ь Американської психологічної асоціації (APA Style) : методичні рекомендації / уклад.: В. В. Степико, С. Г. Винокурова ; Київський національний університет культури і мистецтв ; Наукова бібліотека. Київ, 2018. 14 с. URL: http://lib.knukim.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/10/APAstil_vs_DSTU-2015.pdf (дата звернення: 19.10.2020).</p> <p>2. Рекомендації з оформлення бібліографічних списків літератури за міжнародними стандартами / уклад. А. Савенко. Чернігів, 2017. 35 с.</p> <p>3. Складання бібліографічних посилань за Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 (загальні правила) : методичні рекомендації / уклад. О. Г. Пустова ; за ред. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко. Миколаїв, 2018. 56 с. URL: https://lib.mnau.edu.ua/info5/2018/Opisan_metod_2018_web.pdf (дата звернення: 19.10.2020).</p>
Багатотомні видання	<p>Психокорекційна педагогіка : хрестоматія : навчальний посібник. В 2 томах. Том 1. / Н. П. Альонкіна та ін. ; за заг. ред. В. М. Синьова. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 645 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32851 (дата звернення: 10.02.2024).</p>
Частина видання	
Розділ книги	<p>1. Афузова Г., Горлачов О., Войтюк Ю., Серпутько Г. Опис ситуації у країнах партнерах. <i>Доступність без кордонів. Аналіз ситуації з інформаційною доступністю у країнах Вишеградської групи та Східного партнерства</i> / за ред. С. Брудноха, Ю. Войтюка. Київ, 2022. 110 с. С. 46-52. https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38198</p>

<p>Статті з продовжуваніх та періодичних видань</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матющенко І.М., Геращенко С. І. Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. <i>Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць</i>. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Вип. 44. С. 24-28. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41786 (дата звернення 11.02.2024) 2. Синьов В., Шевцов А. Сучасні питання методології системи наук про спеціальну освіту. <i>Вища освіта України</i>. 2021. №1. С. 63-71. DOI: 10.31392/NPU-VOU.2021.1(80).08 3. Revenko I., Popova O., Hvozdyak O., Bazyliak N., Kruhlyk O. Humanization of Relationships between Teachers and Students in Educational Work. <i>Khazar Journal of Humanities and Social Sciences (Special Issue)</i> Vol. 26 №. 3. (2023). DOI: https://doi.org/10.5782/.kjhss.2023.78.88 4. Synova I., Tarasun V., Sasina I., Grebeniuk T., Glushenko K. Study of the Characteristic Mental Development Features of Primary School Students with Vision Impairments / <i>Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment</i>. Vol. 9 №. 5 (2021). DOI: https://doi.org/10.6000/2292-2598.2021.09.05.9 5. Tyshchenko O., Tyshchenko V. Metadata of The Linguistic Sources in Lexicographic Electronic Tool. <i>Ceur Workshop Proceedings</i>. Vol. 2604. <i>Computational Linguistics And Intelligent Systems</i>. 2020. s. 306-316. URL: https://ceur-ws.org/Vol-2604/paper24.pdf (дата звернення 11.02.2024)
<p>Тези доповідей, матеріали конференцій</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Маркусь І. С. Концептуальна проекція завдань дуальної освіти на сучасні соціокультурні реалії. <i>Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. «Освіта та наука : пам'ятаючи про минуле, творимо майбутнє»</i>. Київ, 2020. С. 151-153. 2. Омелянович І. М., Особливості розвитку математичних уявлень в учнів з інтелектуальними порушеннями в пропедевтичний період навчання. <i>Матеріали VIII Міжн. конг. зі спеціальної педагогіки та психології «Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу»</i>, м. Київ, 19-20 жовтня 2022 р. Київ, 2022. С. 240-244. 3. Фомічова Л. І. Психологічні засади дистанційного навчання дітей з порушенням слуху в умовах карантину, як фактор нового професійного мислення. <i>Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. : До 15-річчя ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»</i>, м. Київ, 14-15 травня 2020 р. Київ, 2020. С. 99-100 4. Швалюк Т. М. Сучасний стан впровадження альтернативної і додаткової комунікації в Україні. <i>Соціальні та культурні Європейські Студії: соціальні інновації для України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства</i>, 26 квітня 2023 року : Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2023. С. 247-251.

Інші видання	
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10– 22. 3. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». Лист Міністерства освіти і науки України м. Київ. від 04 квітня 2022 р. № 1/3872-22. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MUS36860
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Каталог виставки праць викладачів Українського державного університету імені Михайла Драгоманова до Міжнародного форуму «Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу» (Київ, 16 лютого 2023 року) : бібліографічний покажчик / УДУ імені Михайла Драгоманова, Наукова бібліотека УДУ імені Михайла Драгоманова ; уклад. М. А. Безсмертний, Н. В. Давидова, Ю. І. Левченко. Київ, 2023. 55 с.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гребенюк Т., Сасіна І., Свет Є. Реабілітація людей з порушеннями зору: огляд моделі. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/reabilitatsiya-lyudey-z-porushennyamy-zoru-ohlyad-modeli (дата звернення: 12.02.2024). 2. Sight loss charities make first visit to begin support in Ukraine. URL: https://www.charitytoday.co.uk/sight-loss-charities-make-first-visit-to-begin-support-in-ukraine (дата звернення: 30.07.2022).
Автореферат і дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боряк О. В. Теорія і практика формування мовленнєвої діяльності розумово відсталих дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.03. Київ, 2019. 44 с. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/26498 (дата звернення: 12.02.2024). 2. Дашковська А. В. Корекційна спрямованість формування образотворчої компетентності у молодших учнів зі зниженим зором засобом народної іграшки : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2020. 18 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Породько М. І. Корекція психомоторного розвитку дітей з розладами аутистичного спектру засобами фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2021. 201 с. 2. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.

Витяг з Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова»

2.4. Порухенням академічної доброчесності вважається:

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. Різновиди академічного плагіату:

- видання виконаної роботи іншого автора за свою без внесення в неї жодних змін та неналежного оформлення цитування;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою без внесення в неї жодних змін та без належного оформлення цитування;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою шляхом перекладу чужої роботи з іншої мови без належного оформлення цитування;

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) та без належного оформлення цитувань;

- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;

- парафрази – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної у мережі Інтернет).

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

Фабрикація – вигадання даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

Фальсифікація свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

Витяг з Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова»

4.2. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в бакалаврських та магістерських роботах.

На кожному факультеті (навчально-науковому інституті) наказом ректора Університету на основі рішення Вченої ради факультету (навчально-наукового інституту) та подання декана факультету (навчально-наукового інституту) створюється комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту), яка формується з числа провідних науково-педагогічних працівників факультету (навчально-наукового інституту) та представників студентських самоврядних організацій факультету (навчально-наукового інституту).

Допускається залучення до діяльності комісії з наукової етики факультету (навчально-наукового інституту) представників науково-педагогічної громадськості, які не є співробітниками факультету. Комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) з числа своїх членів обирає голову та секретаря, які не можуть бути співробітниками однієї кафедри. Комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) здійснює свої повноваження на основі принципів незалежності, неупередженості, академічної чесності та прозорості.

Комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в академічних текстах, зазначених в підрозділах 4.1.1 та 4.1.3 Положення. У разі відсутності академічного плагіату в зазначених текстах комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) надає довідку встановленого зразка, яка підписується головою та секретарем комісії з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту), і долучається до бакалаврської або магістерської роботи в якості обов'язкового документу, чи долучається до супроводжуючих документів академічних текстів підрозділу 4.1.3. для розгляду на Вченій раді відповідного факультету (навчально-наукового інституту). Забороняється рекомендація до захисту бакалаврських, магістерських робіт/рекомендацій до друку монографій, підручників, навчальних посібників, матеріалів конференцій без висновків комісії з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту).

У випадку встановлення факту академічного плагіату в бакалаврській або магістерській роботі, підготовка такої кваліфікаційної роботи вважається здійснено на неналежному рівні, вона не допускається до захисту на засіданні ДЕК, а студент підлягає відрахуванню з Університету за невиконання навчального плану. Студент має право на повторне написання бакалаврської, магістерської роботи та її захист після поновлення у складі студентів Університету.

Відповідальність за академічний плагіат в бакалаврських, магістерських роботах здобувачів освіти лежить на авторах цих робіт, наукових керівниках робіт та завідувачах відповідних кафедр. У випадку виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах наукові керівники таких робіт повинні бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності у вигляді винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; завідувач відповідної кафедри повинен бути притягнутий до відповідальності у вигляді письмового попередження.

У разі повторного виявлення фактів академічного плагіату (у наступних семестрах) в бакалаврських, магістерських роботах науковий керівник роботи повинен бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у вигляді повторного винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; крім того, на засіданні відповідної кафедри та Вченої ради відповідного факультету (навчально-наукового інституту) повинно бути розглянуто питання про відповідність даного викладача займаній посаді; будь-який наступний випадок виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах, виконаних під керівництвом даного викладача протягом трьох наступних років, тягне за собою звільнення викладача з займаної посади. У разі повторного виявлення фактів академічного плагіату (у наступних семестрах) в бакалаврських, магістерських роботах завідувач відповідної кафедри повинен бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у вигляді винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; будь-який наступний випадок виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах, виконаних під керівництвом викладачів даної кафедри протягом трьох наступних років, тягне за собою звільнення завідувача кафедри з займаної посади. 4.3. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів У кожній спеціалізованій вченій раді університету наказом ректора Університету (навчально-наукового інституту) на основі подання голови спеціалізованої вченої ради створюється комісія з академічної етики спецради, яка формується з числа провідних членів ради та вченого секретаря Університету.

До складу комісії з академічної етики спецради в обов'язковому порядку входять голова та секретар спецради, які є відповідно головою та секретарем комісії з академічної етики спецради. Якщо експерти, які призначені спецрадою для аналізу дисертаційної роботи, не є членами комісії з академічної етики спецради, вони долучаються до її роботи в якості тимчасових членів комісії з правом голосу.

Комісія з академічної етики спецради на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) та експертних висновків членів комісії спецради приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів. У разі відсутності академічного плагіату в дисертації, комісія з академічної етики надає довідку встановленого зразка, яка підписується головою та секретарем комісії з академічної етики спецради, і долучається до особової справи здобувача наукового ступеня в якості обов'язкового документу. Після цього дисертація надсилається експертам спецради разом зі звітом подібності, який згенеровано під час автоматизованої перевірки дисертації на наявність текстових запозичень.

Офіційним опонентам за їх бажанням також надається звіт подібності, який згенеровано під час автоматизованої перевірки дисертації на наявність текстових запозичень. Забороняється прийом до захисту дисертаційних робіт без висновків комісії з академічної етики спецради. У випадку встановлення факту академічного плагіату в дисертаційній роботі, вона знімається з захисту в спеціалізованій вченій раді і може бути подана до спеціалізованої Вченої ради Університету після суттєвого доопрацювання не раніше ніж через рік.

Відповідальність за академічний плагіат в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів лежить на авторах цих робіт та наукових керівниках (консультантах) робіт. Відповідальність голови спеціалізованої вченої ради, експертів та офіційних опонентів визначається Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту».

Форма відгуку наукового керівника на курсову роботу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на курсову роботу здобувача освіти

_____ групи

прізвище, ім'я та по батькові здобувача

на тему:

<p>Актуальність обраної теми</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ обґрунтовано ☐ недостатньо обґрунтовано ☐ не обґрунтовано 	<p>Системність та повнота у розкритті досліджуваної проблеми</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ всі завдання роботи розкриті у повному обсязі ☐ завдання дослідження розкриті частково ☐ завдання дослідження не розкриті
<p>Методологія дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ чітко сформульована ☐ нечітко сформульована ☐ сформульовано некоректно 	<p>Використання методів дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ робота має дослідницький характер, методи дослідження використані коректно та доцільно ☐ робота має дослідницький характер, але методи дослідження не завжди доцільно використані ☐ робота не має дослідницького характеру
<p>Логічність структури роботи</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ чітка структура та логічний виклад матеріалу ☐ чітка структура, але є невідповідність між назвами розділів та/або підрозділів ☐ структура нечітка, розділи неузгоджені між собою 	<p>Структура та оформлення висновків</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ узагальнені та аргументовані, відображають результати досягнення мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ недостатньо узагальнені та не є належно аргументовані, не впливають з мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ відсутні висновки як результати дослідження, або вони не є конкретними
<p>Аналіз джерельної бази</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ґрунтовний з використанням сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ повний з використанням лише сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ недостатній з використанням навчальної літератури та застарілих літературних джерел 	<p>Оформлення роботи</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ відповідає встановленим вимогам, робота написана грамотно українською літературною мовою ☐ відповідає встановленим вимогам, але є окремі некоректності, незначна кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок ☐ не відповідає встановленим вимогам, містить значну кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок

Зауваження та висновок наукового керівника:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

наукове звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали наукового керівника _____ підпис _____

«_____» _____ р.

Форма відгуку наукового керівника на кваліфікаційну роботу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

прізвище, ім'я та по батькові здобувача

Тема:

<p>Актуальність, новизна та зв'язок з майбутньою професією обраної теми</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ обґрунтовано ☐ недостатньо обґрунтовано ☐ не обґрунтовано 	<p>Системність та повнота у розкритті досліджуваної проблеми</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ всі завдання роботи розкриті у повному обсязі ☐ завдання дослідження розкриті частково ☐ завдання дослідження не розкриті
<p>Методологія дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ чітко сформульована ☐ нечітко сформульована ☐ сформульовано некоректно 	<p>Структура та оформлення висновків</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ узагальнені та аргументовані, відображають результати досягнення мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ недостатньо узагальнені та не є належно аргументовані, не впливають з мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ відсутні висновки як результати дослідження, або вони не є конкретними
<p>Логічність структури роботи</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ чітка структура та логічний виклад матеріалу ☐ чітка структура, але є невідповідність між назвами розділів та/або підрозділів ☐ структура нечітка, розділи неузгоджені між собою 	<p>Оформлення роботи</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ відповідає встановленим вимогам ☐ відповідає встановленим вимогам, але є окремі некоректності, незначні технічні огріхи ☐ не відповідає встановленим вимогам
<p>Аналіз джерельної бази</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ґрунтовний з використанням сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ повний з використанням лише сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ недостатній з використанням навчальної літератури та застарілих літературних джерел 	<p>Стиль та грамотність викладу</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ робота написана науковим стилем грамотно українською літературною мовою ☐ робота написана науковим стилем, але є окремі некоректності, незначна кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок ☐ робота написана ненауковим стилем, містить значну кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок
<p>Використання методів дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ робота має дослідницький характер, методи дослідження використані коректно та доцільно ☐ робота має дослідницький характер, але методи дослідження не завжди доцільно використані ☐ робота не має дослідницького характеру 	<p>Співпраця з науковим керівником</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ робота виконувалась згідно календарного плану за погодженням з науковим керівником ☐ робота виконувалась з частковим запізненням, не всі дії узгоджувались з науковим керівником погодженням з науковим керівником ☐ робота виконувалась з порушеннями встановлених строків без погодження з керівником

Висновок наукового керівника:

.....
.....
.....

наукове звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали наукового керівника підпис

« ____ » _____ р.

Додаток П

Форма рецензії на кваліфікаційну роботу

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

 прізвище, ім'я та по батькові здобувача

Тема:

Актуальність, новизна та практичне значення обраної теми ☐ обґрунтовано ☐ недостатньо обґрунтовано ☐ не обґрунтовано	Використання термінологічного апарату ☐ відповідає чинному законодавству ☐ відповідає чинному законодавству, але є окремі некоректності у використанні термінів і понять ☐ не відповідає чинному законодавству
Методологія дослідження ☐ чітко сформульована ☐ нечітко сформульована ☐ сформульовано некоректно	Системність та повнота у розкритті досліджуваної проблеми ☐ всі завдання роботи розкриті у повному обсязі ☐ завдання дослідження розкриті частково ☐ завдання дослідження не розкриті
Логічність структури роботи ☐ чітка структура та логічний виклад матеріалу ☐ чітка структура, але є невідповідність між назвами розділів та/або підрозділів ☐ структура нечітка, розділи неузгоджені між собою	Структура та оформлення висновків ☐ узагальнені та аргументовані, відображають результати досягнення мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ недостатньо узагальнені та не є належно аргументовані, не впливають з мети та завдань досліджуваної проблеми ☐ відсутні висновки як результати дослідження, або вони не є конкретними
Аналіз джерельної бази ☐ ґрунтовний з використанням сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ повний з використанням лише сучасної вітчизняної та зарубіжної загальної та спеціальної літератури ☐ недостатній з використанням навчальної літератури та застарілих літературних джерел	Оформлення роботи ☐ відповідає встановленим вимогам, робота написана грамотно українською літературною мовою ☐ відповідає встановленим вимогам, але є окремі некоректності, незначна кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок ☐ не відповідає встановленим вимогам, містить значну кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок
Використання методів дослідження ☐ робота має дослідницький характер, методи дослідження використані коректно та доцільно ☐ робота має дослідницький характер, але методи дослідження не завжди доцільно використані ☐ робота не має дослідницького характеру	Апробація результатів дослідження ☐ участь у конференціях, наявність публікацій (зокрема у співавторстві) ☐ участь у конференціях (зокрема у звітній науковій конференції студентів), але публікації відсутні ☐ апробація результатів дослідження відсутня

Висновок рецензента:

.....
.....
.....
.....

_____ наукове звання, науковий ступінь, посада, прізвище та ініціали рецензента _____ підпис

« _____ » _____ р.

Додаток Р

Критерії оцінювання курсової роботи

У процесі визначення оцінки має бути враховано такі показники:

щодо змісту роботи: актуальність обраної теми дослідження; адекватність методологічного апарату та використаних методів дослідження; відповідність логічної структури роботи поставленим цілям і завданням; ґрунтовність аналізу джерельної бази; системність та повнота в розкритті досліджуваної проблеми; структура та обґрунтованість висновків; дотримання чинних вимог до оформлення роботи;

щодо захисту роботи: здатність стисло, послідовно й чітко викласти сутність та результати дослідження; здатність відповідати на запитання; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки здобувача освіти; володіння культурою мовлення.

Оцінювання курсової роботи проводять за 100-бальною шкалою на основі таких критеріїв:

№ з/п	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критеріями
		Низький	Середній	Високий	
1.	Загальне оформлення роботи	0–3	4–7	8–10	10
2.	Вступ	5	10	15	20
2.1.	Актуальність дослідження	0–3	4–7	8–10	10
2.2.	Методологічний апарат дослідження	0–1	2–3	4–5	5
2.3.	Методи дослідження	0–1	2–3	4–5	5
3.	Основна частина роботи	0–13	18–31	36–45	35
3.1.	Логічність структури роботи	0–1	2–3	4–5	5
3.2.	Аналіз джерельної бази	0–3	4–7	8–10	10
3.3.	Узагальнення здобутків теорії та практики	0–3	4–7	8–10	10
3.4.	Обґрунтованість стратегії та результатів дослідження	0–3	4–7	8–10	10
4.	Структура та обґрунтованість висновків	0–3	4–7	8–10	10
5.	Оформлення списку використаних джерел	0–3	4–7	8–10	10
6.	Доповідь та відповіді на запитання	0–3	4–7	8–10	10
7.	Загальний рівень підготовки	0–1	2–3	4–5	5
Усього:					100

Орієнтовні критерії оцінювання курсової роботи

Оцінку **«відмінно»** ставлять, якщо в курсовій роботі обґрунтовано актуальність теми дослідження; чітко сформульовано методологію; методи дослідження використано відповідно до завдань; є чітка структура роботи та логічний виклад матеріалу; проведено ґрунтовний аналіз джерельної бази з використанням сучасної вітчизняної та закордонної загальної та спеціальної літератури; завдання дослідження розкрито в повному обсязі; висновки узагальнені та обґрунтовані; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним оперуванням професійної термінології; відповіді на питання вичерпні й переконливі; оформлення роботи цілком відповідає встановленим вимогам; відгук наукового керівника позитивний.

Оцінку **«добре»** ставлять, якщо в курсовій роботі обґрунтовано актуальність теми дослідження; чітко сформульовано методологію; методи дослідження використано відповідно до завдань; є неістотні недоліки в структурі роботи та логіці викладу матеріалу; проведено повний аналіз джерельної бази з використанням сучасної вітчизняної та закордонної загальної та спеціальної літератури; завдання дослідження розкрито в повному обсязі; висновки узагальнені та правильні; доповідь на захисті логічна, аргументована, але не зовсім повна; відповіді на питання переважно вичерпні й переконливі; в оформленні роботи є деякі некоректності та незначна кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок; відгук наукового керівника позитивний, але містить певні зауваження до роботи.

Оцінку **«задовільно»** ставлять, якщо в курсовій роботі недостатньо обґрунтовано актуальність теми дослідження; нечітко сформульовано методологію; методи дослідження не завжди доцільно використано; є істотні недоліки в структурі роботи та логіці викладу матеріалу (невідповідність між розділами та підрозділами); проведено недостатній аналіз джерельної бази з використанням навчальної літератури та застарілих джерел; завдання дослідження розкрито частково; висновки недостатньо узагальнені та неналежно аргументовані; доповідь на захисті не розкриває суті проведеного дослідження та його результатів; відповіді на питання мають загальний характер, є неповними; роботу оформлено з істотним порушенням установлених вимог; у відгуку наукового керівника є істотні зауваження.

Оцінку **«незадовільно»** ставлять, якщо в курсовій роботі не обґрунтовано актуальність теми дослідження; методологію сформульовано некоректно; текст роботи має компіляційний характер, немає власних суджень; немає логіки в структурі роботи, кількість сторінок основного тексту недостатня; завдання дослідження не розкрито; висновків немає або вони не співвідносяться зі змістом розділів та завданнями; доповідь на захисті не відображає зміст роботи; відповіді на питання неправильні; роботу оформлено недбало, з істотним порушенням установлених вимог; відгук наукового керівника негативний.

Додаток С

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

У процесі визначення оцінки має бути враховано такі показники:

щодо змісту роботи: актуальність, теоретичне та практичне значення обраної теми дослідження; адекватність методологічного апарату та використаних методів дослідження; відповідність термінологічного апарату чинному законодавству; відповідність логічної структури роботи поставленим цілям і завданням; ґрунтовність аналізу джерельної бази; системність та повнота в розкритті досліджуваної проблеми; структура та обґрунтованість висновків; стиль та грамотність викладу матеріалу; апробація результатів дослідження; дотримання чинних вимог до оформлення роботи;

щодо захисту роботи: здатність стисло, послідовно й чітко викласти сутність та результати дослідження; здатність відповідати на запитання; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки здобувача освіти; володіння культурою мовлення.

Оцінювання курсової роботи проводять за 100-бальною шкалою на основі таких критеріїв:

№ з/п	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критеріями
		Низький	Середній	Високий	
1.	Загальне оформлення роботи	0–3	4–7	8–10	10
2.	Вступ	5	10	15	15
2.1.	Актуальність дослідження, його теоретичне та практичне значення	1	2	3	5
2.2.	Методологічний апарат дослідження	1	2	3	5
2.3.	Методи дослідження	1	2	3	5
3.	Основна частина роботи	0–13	18–31	36–45	45
3.1.	Логічність викладу матеріалу	0–3	4–7	8–10	10
3.2.	Коректність використання фахової термінології	0–1	2–3	4–5	5
3.3.	Аналіз джерельної бази	0–3	4–7	8–10	10
3.4.	Узагальнення здобутків теорії та практики	0–3	4–7	8–10	10
3.5.	Обґрунтованість стратегії та результатів дослідження	0–3	4–7	8–10	10
4.	Структура та обґрунтованість висновків	0–1	2–3	4–5	5
5.	Оформлення списку використаних джерел	0–1	2–3	4–5	5
6.	Доповідь та відповіді на запитання	0–3	4–7	8–10	10
7.	Апробація результатів дослідження	0–1	2–3	4–5	5
8.	Загальний рівень підготовки	0–1	2–3	4–5	5
Усього:					100

Орієнтовні критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Оцінку **«відмінно»** ставлять, якщо в роботі обґрунтовано актуальність теми дослідження; чітко сформульовано методологію; робота має дослідницький характер, методи дослідження використано відповідно до завдань; робота має теоретичне та практичне значення; структура роботи чітка, виклад матеріалу логічний; проведено ґрунтовний аналіз джерельної бази з використанням сучасної вітчизняної та закордонної загальної та спеціальної літератури; завдання дослідження розкрито в повному обсязі; висновки узагальнені та обґрунтовані; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним оперуванням професійної термінології; відповіді на питання вичерпні й переконливі; оформлення роботи цілком відповідає встановленим вимогам; у роботі висвітлено результати апробації результатів дослідження; відгук та рецензія позитивні.

Оцінку **«добре»** ставлять, якщо в роботі обґрунтовано актуальність теми дослідження; чітко сформульовано методологію; робота має дослідницький характер, але методи дослідження використано не завжди доцільно; робота має практичне значення; є неістотні недоліки в структурі роботи та логіці викладу матеріалу; проведено повний аналіз джерельної бази з використанням сучасної вітчизняної та закордонної загальної та спеціальної літератури; завдання дослідження розкрито в повному обсязі; висновки узагальнені та правильні; доповідь на захисті логічна, аргументована, але не зовсім повна; відповіді на запитання переважно вичерпні й переконливі; в оформленні роботи є деякі некоректності та незначна кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок; відгук та рецензія позитивні, але містять певні зауваження до роботи.

Оцінку **«задовільно»** ставлять, якщо в роботі недостатньо обґрунтовано актуальність теми дослідження; нечітко сформульовано методологію; робота не має дослідницького характеру; немає теоретичного та практичного значення; є істотні недоліки в структурі роботи та логіці викладу матеріалу (невідповідність між розділами та підрозділами); проведено недостатній аналіз джерельної бази з використанням навчальної літератури та застарілих джерел; завдання дослідження розкрито частково; висновки недостатньо узагальнені та неналежно аргументовані; доповідь на захисті не розкриває суті проведеного дослідження та його результатів; відповіді на запитання мають загальний характер, є неповними; роботу оформлено з істотним порушенням установлених вимог; відгук та рецензія містять істотні зауваження.

Оцінку **«незадовільно»** ставлять, якщо в роботі не обґрунтовано актуальність теми дослідження; методологію сформульовано некоректно; текст роботи має компіляційний характер, немає власних суджень; немає логіки в структурі роботи, кількість сторінок основного тексту недостатня; завдання дослідження не розкрито; висновків немає або вони не співвідносяться зі змістом розділів та завданнями; доповідь на захисті не відображає зміст роботи; відповіді на питання неправильні; роботу оформлено недбало, з істотним порушенням установлених вимог; відгук та рецензія негативні.

Додаток Т

Стандартні комбінації клавіш WORD для роботи з текстом

Комбінації клавіш	Що робить	Поради
Ctrl+A	Виділяє весь текст	Корисно, коли вам потрібно задати однакові параметри всьому тексту (шрифт, розмір шрифту, параметри абзацу, мову тексту тощо)
Ctrl+C	Копіює виділений фрагмент тексту	
Ctrl+V	Вставляє раніше скопійований фрагмент тексту	
Ctrl+X	Вирізає текст та одночасно копіює його	Зручно, коли текст потрібно перенести в інше місце
Ctrl+Z	Відмінняє останню дію	
Ctrl+Enter	Кінець сторінки	Наступний текст почнеться з нової сторінки
Shift+Entr	Кінець рядка	Розриває рядок тексту в межах одного абзацу. Дуже важлива функція, коли ви хочете оформити центрований заголовок, розриваючи рядки в потрібних для логічного або естетичного розміщення тексту, але не розбиваючи текст на кілька окремих абзаців (бо кожен такий окремий фрагмент буде сприйматися як окремий заголовок, і в Змісті роботи замість одного заголовка ви отримаєте кілька)
Ctrl+ПРОМІЖОК	Знімає форматування виділеного тексту	Текст буде відформатовано так, як задано в стилі Звичайний (Обычный)
Ctrl+Shift+ПРОМІЖОК	Вставляє в текст нерозривний проміжок	Зручно використовувати в ініціалах. Якщо поставити нерозривний проміжок між ініціалом і прізвищем, то вони завжди будуть в одному рядку і не відриватимуться один від одного на межі рядків
Ctrl+Delit	Видаляє частину тексту від курсора до кінця слова	Якщо курсор потрапляє на початок слова, то слово видаляється повністю
Home	Переводить курсор на початок рядка	

Комбінації клавіш	Що робить	Поради
End	Переводить курсор у кінець рядка	
PgDn	Перелистує текст екранами вниз	Після натискання ви побачите великий фрагмент тексту (розміром з ваш екран), що приховувався за нижнім краєм екрана
PgUp	Перелистує текст екранами вгору	Після натискання ви побачите великий фрагмент тексту (розміром з ваш екран), що приховувався за верхнім краєм екрана
Ctrl+Home	Переміщує курсор на початок тексту	Перед першим символом першої сторінки
Ctrl+End	Переміщує курсор в кінець тексту	Після останнього символу останньої сторінки
Shift+СТРІЛКА (ЛІВОРУЧ, ПРАВОРУЧ)	Виділяє текст по одному символу в сторону, куди вказує стрілка	Зручно для виділення невеликих частин тексту
Shift+End	Виділяє текст від курсора до кінця рядка	
Shift+Home	Виділяє текст від курсора до початку рядка	
Ctrl+Shift+Home	Виділяє текст від курсора до початку тексту	Разом з першим символом першої сторінки
Ctrl+Shift+End	Виділяє текст від курсора до кінця тексту	Разом з останнім символом першої сторінки
Shift+F3	При почерговому натисненні (можна натискати кілька разів) змінює регістр літер у слові чи виділеному тексті	<p>Виділіть текст і натисніть зазначену комбінацію клавіш. Літери в слові будуть змінювати регістр:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усі маленькі; – Перша Літера Кожного Виділеного Слова Велика, А Решта Маленькі; – УСІ ЛІТЕРИ В СЛОВІ ВЕЛИКІ. <p>Якщо треба змінити регістр одного слова, його можна не виділяти. Достатньо просто поставити курсор у межах слова (початок, кінець чи середина)</p>
Shift+F4	Повторює останню виконану операцію	Зручно, коли однотипну дію треба виконати кілька разів.

Комбінації клавіш	Що робить	Поради
Shift+F5	Повертає курсор до місця, де ви останній раз вводили символ	Зручно, коли ви працюєте з великим текстом і, листаючи його вгору-вниз, забули (чи не можете швидко знайти) місце, де ви закінчили працювати.
F9	Оновлення автоматично створених елементів тексту	Коли ви створили автоматизованими засобами Word зміст своєї роботи чи посилання на використані джерела, то після внесення в текст змін часто виникає потреба їх оновити. Для цього виділіть текст і натисніть відповідну клавішу.

Навчально-методичне видання

**І. О. Сасіна, Т. М. Гребенюк,
І. С. Маркусь, О. П. Круглик**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ
ТА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Технічне редагування та верстка – Т. Меркулова

Підписано до друку 28 березня 2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 4,75. Об.-вид. арк. 3,04.
Наклад 300 прим. Зам №
Віддруковано з оригіналів

Видавництво

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова (044) 239-30-26